

2012. aastal rakendatakse kõiki LEADER strateegias olevaid meetmeid

Meetme 1.1 „Kohaliku elukeskonna arendamise investeeringutoetus“ raames jagatakse toetust 141 375 eurot, meetme 1.2 „Seltsitegevuse, spordi ja kultuuripärandi väärtustamine läbi omaalgatusliku tegevuse“ raames jagatakse toetust 49 478 eurot, meetme 1.3 „Erinevate elanikegruppide kaasamise toetus“ raames jagatakse toetust 38 269 eurot, meetme 1.4 „Piirkonna maine kujundamise toetus“ raames jagatakse toetust 70 683 eurot, meetme 2.1 „Ettevõtluse arendamise toetus“ raames jagatakse toetust 255 316 eurot, meetme 2.2 „Ajalo- ja kultuuripärandi väärtustamise toetus“ raames jagatakse toetust 106 025 eurot ja meetme 2.3 „Siseriikliku ja rahvusvahelise koostöö arendamine, et tõsta piirkonna konkurentsivõimet tootmises ja teeninduses“ raames jagatakse toetust 106 025 eurot.

Kokku on võimalik 2012. aastal taotleda arenduskoja tegevuspiirkonnas tegutsevatel äriettevõtetel (sh FIE-d), kolmanda sektori esindajatel ja kohalikel omavalitsustel LEADER toetust 767 171 eurot.

Heiki Vuntus, arenduskoja tegevjuht

LEADER infopäevad 2012

Arenduskoda korraldab 2012. aasta LEADER toetuste taotlemiseks infopäevad infopäevad

- 5. jaanuaril kell 16 Tapa arenduskoja ruumides,
- 9. jaanuaril kell 16 Vihula vallamajas Võsul,
- 10. jaanuaril kell 16 Kadrina vallamajas,
- 11. jaanuaril kell 17 Kuusalu rahvamajas ja
- 16. jaanuaril kell 15 Loksa kultuurikeskuses.

MTÜ Arenduskoda liikmed

MTÜs Arenduskoda on 26. oktoobri 2010. a seisuga 58 liiget.

Omavalitsused (6)

Tapa vald, Kadrina vald, Vihula vald, Ambla vald, Kuusalu vald, Loksa linn

Kolmas sektor (31)

MTÜ Käsmu Külaselts, MTÜ Neeruti Selts, MTÜ Sääsküla Huviklubi, MTÜ Kangrumäe Külakultuuri Edendamise Selts, MTÜ Kuusalu Tenniseklubi, MTÜ Loksa Arenduskeskus, MTÜ Kadrina Spordiklubi, MTÜ Lehtse Teabekeskus, MTÜ AVANTE, MTÜ Käravete Külaselts, MTÜ Loometöö, MTÜ Võhma Seltsimaja, MTÜ Peretugi Keskus, MTÜ Huviklubi Nelson, MTÜ Tapa AIDSi Ennetuskeskuse-Narkoonustamiskeskus, MTÜ Koostöövõrgustik Ehedad Elamused Lahemaal, MTÜ Gilda Kunstilabor, MTÜ Leesi Külaselts, MTÜ Varemete, MTÜ Kadrina Valla Külade Ühendus, MTÜ Männikumägi, MTÜ Jäneda Külaelau Arendamise Selts, MTÜ Pärändkultuuri Arendus, MTÜ Kõlgaküla Selts, MTÜ Kiiu Arendus, MTÜ Vohnja Päikesekiir, MTÜ Toolse Klubi, MTÜ Tapa Lastekaitse Ühing, MTÜ Kadrina Kirjandusklubi, MTÜ Pärisepa Seltsimaja, MTÜ Käsmu Vabatahtlik Merepääste

Erasektor (21)

OÜ Kuusalu Soojus, OÜ Tanyv, OÜ Rannaliiv, OÜ Arne Metsagrupp, FIE Vello Teor, Jäneda Hobusekasvatuse OÜ, OÜ Nallap (enne FIE Allan Alajärve Loksa Pesumaja), OÜ Rendipark, OÜ Kuivoja Puhkekeskus, OÜ Tuuleoru, FIE Tiit Pihlak, FIE Kristjan Kuusik, OÜ Vaksali Trahter, FIE Mare Kalme Arma Ratsatalu, OÜ Kass Arturi Postkontor, FIE Diana Pärna Löökesse talu, OÜ Meranna, OÜ Lahe Maamees, OÜ Loksa Haljastus, OÜ Jaaniranna, FIE Maris Matkur

The screenshot shows the website interface with sections for 'Uudised' (News), 'TEATED' (Announcements), 'Üldinfo' (General Information), and 'Kalender' (Calendar). The calendar shows dates for 2012, with the 5th, 9th, 10th, 11th, and 16th highlighted. Contact details for Heiki Vuntus and Aidi Uus are provided, along with a map of the Tapa area.

Arenduskoja kodulehel on alates detsembrikuust uus kujundus.

Arenduskoja LEADER toetuste projektitaotluste vastuvõtt 2012. aastal

Kohalik tegevusgrupp MTÜ Arenduskoda võtab vastu LEADER strateegia meetmete 2012. a toetuste projektitaotlusi.

Meetme 1.1 „Kohaliku elukeskkonna investeeringutoetus“, meetme 1.2 „Seltsitegevuse, spordi ja kultuuripärandi väärtustamine läbi omaalgatusliku tegevuse“, meetme 1.3 „Erinevate elanikegruppide kaasamise toetus“ ja meetme 1.4 „Piirkonna maine kujundamise toetus“, meetme 2.1 „Ettevõtluse arendamise toetus“, meetme 2.2 „Ajalo- ja kultuuripärandi väärtustamise toetus“ ja meetme 2.3 „Siseriikliku ja rahvusvahelise koostöö

arendamine, et tõsta piirkonna konkurentsivõimet tootmises ja teeninduses” projektitaotlusi võetakse vastu 23. jaanuarist kuni 27. jaanuarini 2012 (kella 17-ni) MTÜ Arenduskoja kontoris, aadressil Roheline 19, Tapa linn. Arenduskoja igas liikmesomavalitsuses (Ambla, Kadrina, Kuusalu, Tapa ja Vihula vald ning Loksa linn) on määratud LEADER projektitaot-

luste koostamise konsulteerimiseks kohalik nõustaja. Taotlejatele on nõustamine kohustuslik. Arenduskoda korraldab eelpool nimetatud toetustealased infopäevad. Toetuste ja nõustamise kohta saab infot, taotlusvormi ning juhendmaterjali MTÜ Arenduskoja veebilehelt arenduskoda.ee.

Heiki Vuntus, arenduskoja tegevjuht

2011. AASTA TAOTLUSTE SÜGISVOOR

2011. aasta sügise taotlusvooru tulemused

2011. aasta rahataotluste vastuvõtmise II vooru on lõppenud. 7. oktoobril lõppes meetmesse 1.1 ja 2.1 rahataotluste esitamine. Meetmesse 1.1 saabus 12 taotlust kogusummas 192 720 eurot.

Meetmesse 2.1 saabus 11 taotlust kogusummas 202 242 eurot.

26. oktoobril 2011. a kinnitas MTÜ Arenduskoja juhatus meetmete 1.1 ja

2.1 taotluste hindamiskomisjoni hindamistulemused. Meetme 1.1 (Kohaliku elukeskkonna investeringutoetus) raames kinnitati toetuse taotlused summas 46 552,76 €. Meetme 2.1 (Ettevõtluse arendamise toetus) raames kinnitati toetuse taotlused summas 108 623,12 €. Kokku jagati toetust 155 175,88 €.

Heiki Vuntus, tegevjuht

7. oktoobril 2011 lõppenud projektitaotluste vastuvõtu tulemused

Omavalitsus	Meede 1.1			Meede 2.1			Kokku		
	Taotlusi	Taotletud	Protsent	Taotlusi	Taotletud	Protsent	Taotlusi	Summa	Protsent
Ambla vald	1	7 599	3,9%	1	6 170	3,1%	2	13 769	3,5%
Kadrina vald	1	19 846	10,3%	3	83 295	41,2%	4	103 141	26,1%
Kuusalu vald	5	80 053	41,5%	5	71 477	35,3%	10	151 531	38,4%
Loksa linn	3	43 874	22,8%	0	0	0,0%	3	43 874	11,1%
Tapa vald	2	41 348	21,5%	1	3 300	1,6%	3	44 648	11,3%
Vihula vald	0	0	0,0%	1	38 000	18,8%	1	38 000	9,6%
Kokku	12	192 720	100,0%	11	202 242	100,0%	23	394 961	100,0%

Lisa 1b
Protokollile nr32, 26.10.2011

Meetme 1.1, 7. oktoobri 2011 taotlusvooru laekunud projektide pingerida

Koht pingerias	Nimi	Taotleja	Punkte	Taotletud toetus	Eraldatud toetus	Kogumaksumus
1	Kolga sisehall koos tenniseväljakuga III etapp	MTÜ MC KOLGA	7,25	21 431,12	21 431,12	27 475,80
2	Avaliku mänguväljaku rajamine Tapal	Tapa Vallavalitsus	7,24	38 000,00	25 121,64	42 344,99
3	Spordiplatsi rajamine Hulja alevikku	MTÜ Kadrina Spordiklubi	6,60	19 846,00	0,00	22 051,20
4	Põhiprojekti koostamine laululava rajamiseks Loksa linna	MTÜ Loksa Arenduskeskus	6,43	10 260,00	0,00	11 400,00
5	Suusarade rajamis ja hooldustehnika soetamine Loksa linn	SA Loksa Sport	6,39	23 954,09	0,00	26 615,65
6	Paigaldatav tantsupõrand vabaaja ürituste edukaks läbiviimiseks	MTÜ Lehtse Talunike Selts	6,02	3 348,00	0,00	3 720,00
7	Kuusalu päevakeskuse restaureerimise projekteerimistööd	SA Kuusalu Alakeskus	5,83	3 888,00	0,00	4 320,00
8	Kogukonnaraadio tehnika	Juminda poolsaare korraaitse MTÜ	5,24	4 581,00	0,00	5 090,00
9	Uustalu pärandkultuuri õpperaja rajamine	MTÜ Tammiku Talumuuseum	5,20	7 598,52	0,00	8 442,80
10	Kodukotus ornungisse	MTÜ Ökokratt	4,92	12 825,00	0,00	14 250,00
11	Kolga rahva maja jätkuprojekt	MTÜ Õnne Maja	4,66	37 328,04	0,00	41 475,60
12	Loksa linnaraamatukogu katuseakende vahetamine	Loksa Linnavalitsus	0,00	9 659,74	0,00	10 733,04
		KOKKU		192 719,51	46 552,76	217 919,08

Projektide kogumaksumus 217 919,08 eurot
Projektide toetuse taotlus 192 719,51 eurot
Projektidele eraldatud toetus 46 552,76 eurot

Lisa 2b
Protokollile nr32, 26.10.2011

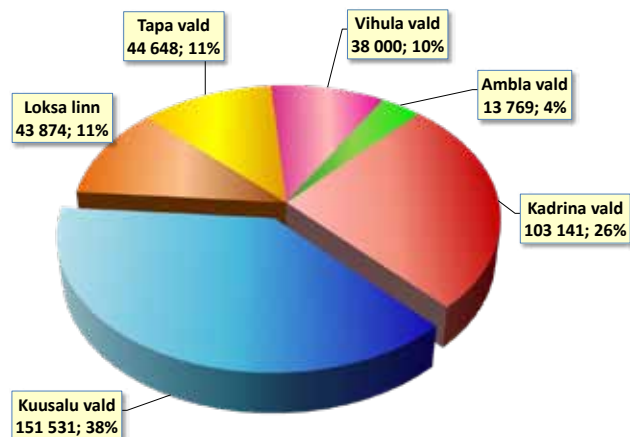
Meetme 2.1, 7. oktoobri 2011 taotlusvooru laekunud projektide pingerida

Koht pingerias	Nimi	Taotleja	Punkte	Taotletud toetus	Eraldatud toetus	Kogumaksumus
1	Leppoja puhkekeskuse päikesepaneelidel põhinev elektrisüsteem	Leppoja OÜ	7,29	29 480,00	29 480,00	49 137,00
2	Võsagiljotiini ostmise	OÜ Krustop	7,05	3 300,00	3 300,00	5 500,00
3	Tristvere maja kohviku ja majutusteenuse arendamine	AS Nuka Kaubad	6,46	38 000,00	38 000,00	73 460,08
4	Lainela puhkekülas asuva mängudemaja rekonstrueerimine majutushooneks	OÜ Lainela	6,45	38 000,00	37 843,12	76 731,98
5	Elektronilise ajavõtustsüsteemi soetamine	Nelson Timing OÜ	6,43	31 437,00	0,00	52 395,00
6	OÜ Mätliku tegevusvõimekuse suurendamine lumetõrje teenuse osutamisel	Mätliku OÜ	6,31	13 857,60	0,00	23 096,00
7	Autokino ekraan	Kass Arturi Postkontori OÜ	6,16	4 284,00	0,00	7 140,00
8	Jahikoertele tehisuru rajamine	MTÜ Jahikool	4,60	13 380,80	0,00	14 867,56
9	Ambla aleviku Kõrtsi maaüksuse hoone rekonstrueerimise projekt - Multifunktsionaalne söögitalu	OÜ Kirsimari	4,55	6 170,00	0,00	10 284,00
10	Puhkus Kadakamäel	OÜ Kadakamäe	2,79	7 706,52	0,00	12 844,20
11	Kolga targa töökeskuse käivitamine	MTÜ Lahemaa Kaugtöö- ja Koolituskeskus	0,00	16 626,04	0,00	18 473,38
		KOKKU		202 241,96	108 623,12	343 929,20

Projektide kogumaksumus 343 929,20 eurot
Projektide toetuse taotlus 202 241,96 eurot
Projektidele eraldatud toetus 108 623,12 eurot

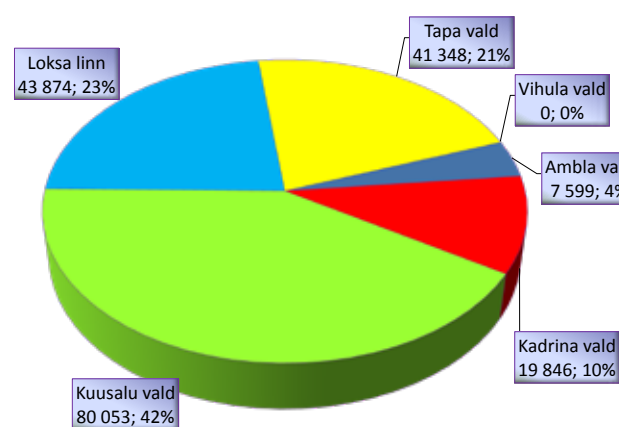
Taotletud toetusi (€) KOVide lõikes

2. taotlusvoor 2011

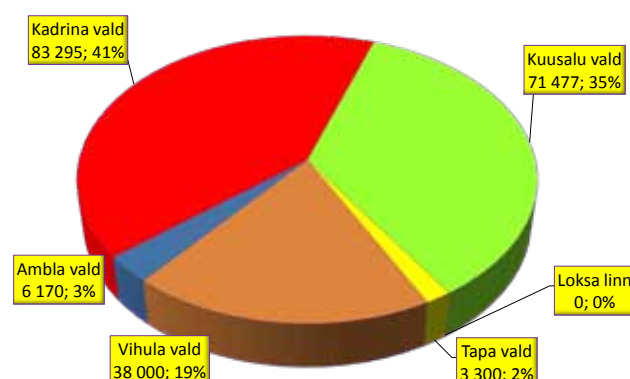
Meetmesse 1.1 laekunud taotlused (€) omavalitsuste lõikes

7. oktoobri 2011 taotlusvoor

Meetmesse 2.1 laekunud taotlused (€) omavalitsuste lõikes

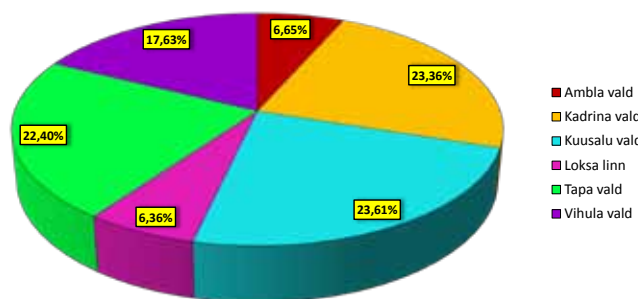
7. oktoobri 2011 taotlusvoor

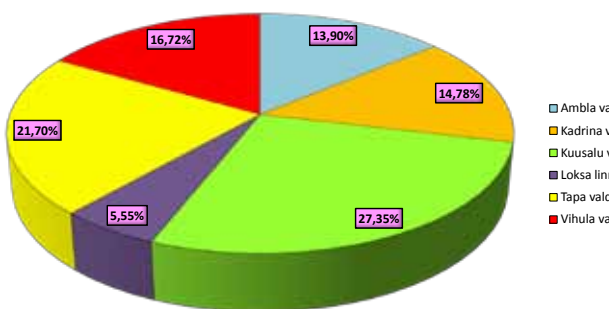

LEADER TAOTLUSTE ANLÜÜS 2009–2011

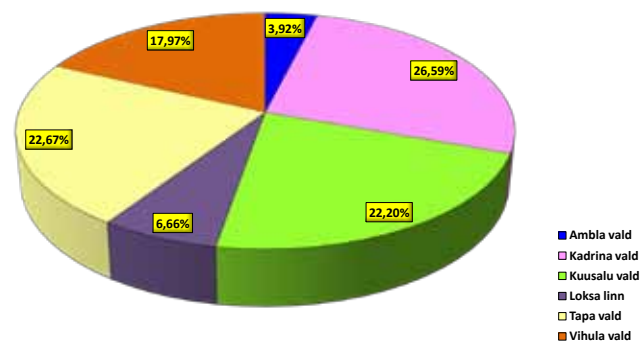
LEADER toetuse jaotus KOVide lõikes

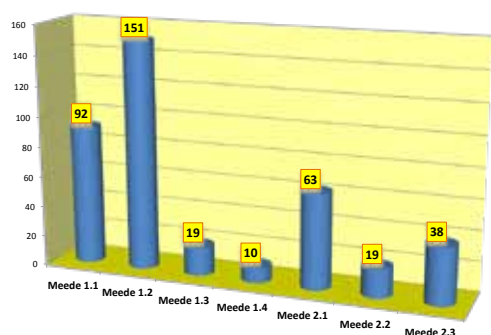
Pehme toetuse osakaal kogu piirkonna LEADER toetusest

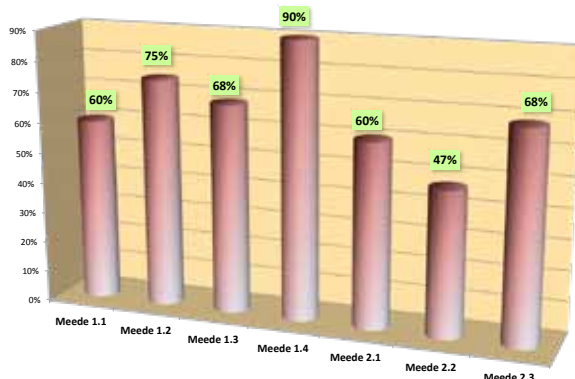
Investeeringutoetuse osakaal kogu piirkonna LEADER toetusest

LEADER projekte esitatud meetmete lõikes

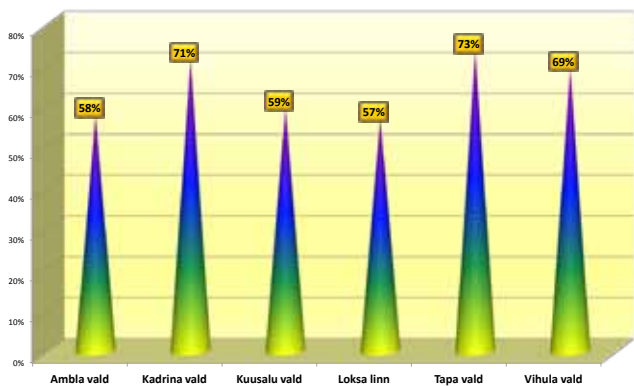
Taotluste kinnitamise % arenduskojas

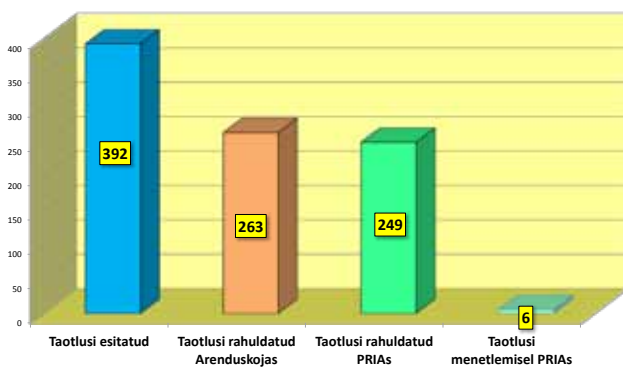
Taotluste kinnitamise % PRIAs

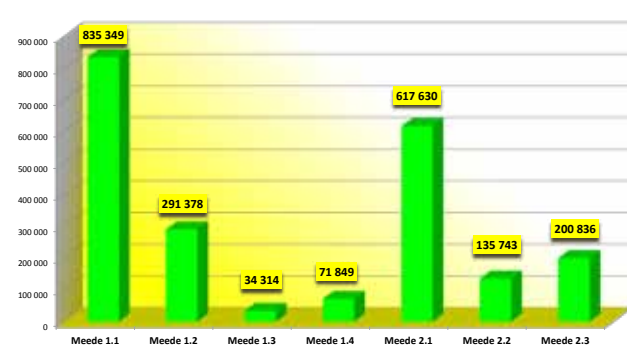
Esitatud projektide heakskiitmise %

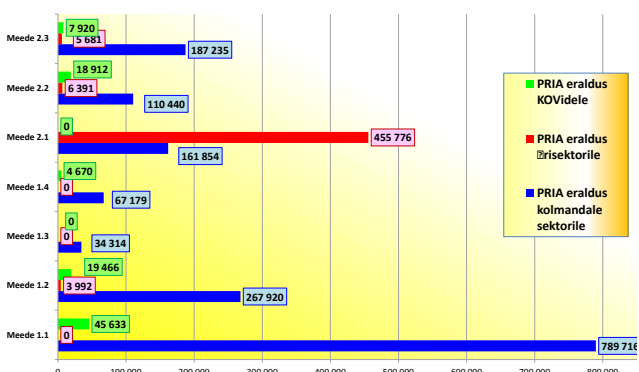
Taotlusi esitatud ja rahuldatud

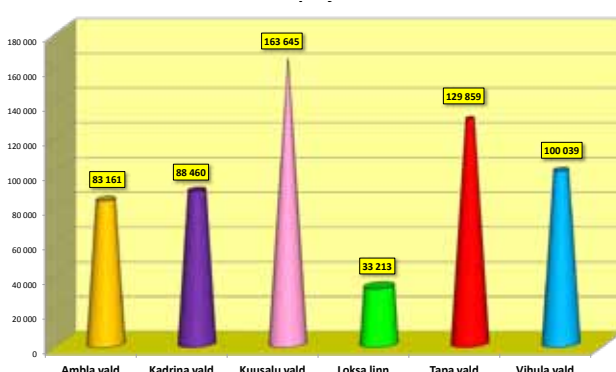
PRIAs eraldatud toetust meetmete lõikes

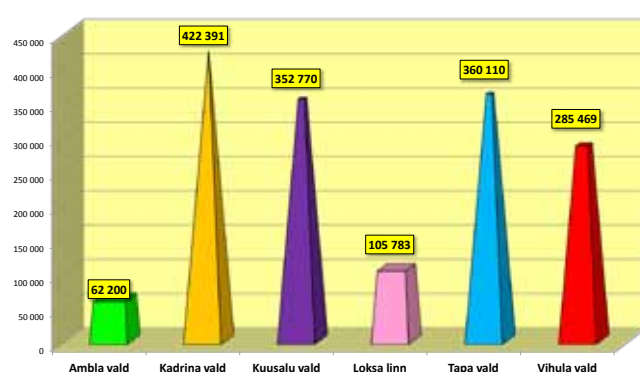
PRIAs toetused sektorite ja meetmete lõikes

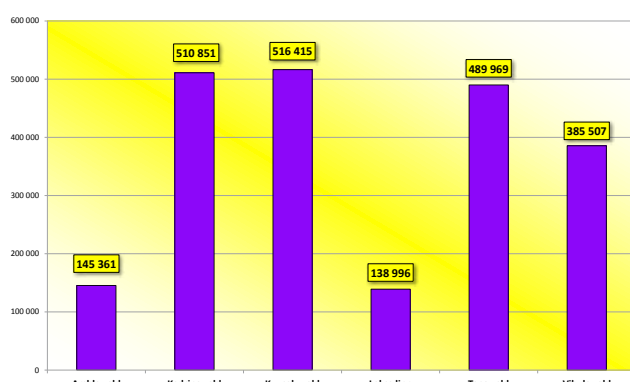
Pehmete projektide toetus

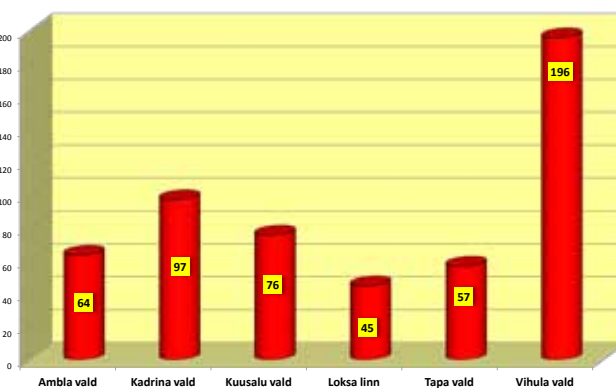
Investeeringuprojektide toetus

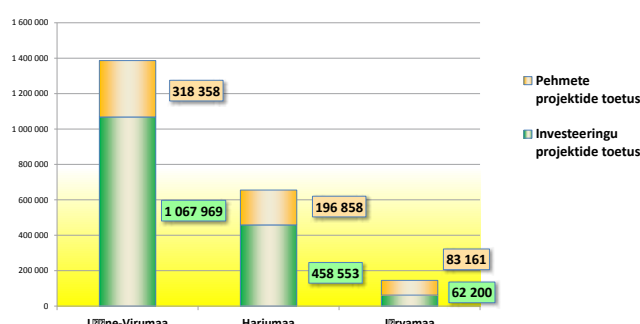
LEADER toetus KOVide lõikes

LEADER toetus elaniku kohta

Toetused maakonniti investeeringute ja pehmete meetmete lõikes

MTÜ ARENDUSKOJA STRATEEGIA ALUSEL RAKENDUVAD MEETMED 2012

STRATEEGIA MEEDE 1.1 Kohaliku elukeskkonna investeringutoetus

1. Meetme nimetus

KOHALIKU ELUKESKKONNA ARENDAMISE INVESTERINGUTOETUS

2. Meetme eesmärk

Meetme üldeesmärgiks on kohaliku tervikliku elukeskkonna arendamine. Võtmeküsimuseks on maapiirkonna atraktiivsuse ja elukvaliteedi suurendamine läbi kohaliku omalgatuse. Meetme rakendamine aitab kaasa maapiirkonna sotsiaalse mahajäämuse ja rahvaarvu vähenemise pidurdamisele.

Spetsiifilised eesmärgid:

Sotsiaalse infrastruktuuri arendamine.

Lahenduste leidmine erinevate teenuste, nii avalikud kui elukondlikud teenused kättesaadavuse ja jätkusuutlikkuse parandamiseks.

Maapiirkonna elukeskkonna säilitamine, taastamine ja parendamine.

3. Toetatavad tegevused

Toetatavad tegevused ja nende lühikirjeldused:

Tervise- ja matkaradade rajamine ja korrastamine.

Sporti- ja mänguväljakute rajamine ja korrastamine.

Avalike randade, supluskohtade, tikkide, paadi- ja ujumisildade rajamine ja korrastamine (riietuskabiinid, avalikud käimlad, atraktsioonid, infoviidud ja -tahvlid, laudteed jms).

Külaplatside rajamine ja korrastamine (välilavad, pingid, avalikud käimlad, kiiged, lõkkeplatsid, generaatorid, valgustus, prügikastid jms).

Rahvamajade, külamajade, külakeskuste rajamine, korrastamine ja uute funktsioonide lisamisega kaasnevad tegevused (näiteks olemasoleva hoone laiendus uue funktsiooni lisamiseks).

Avalike alade, sh parkide ja haljasalade rajamine ja korrastamine (istikud, muru rajamine, väikevormid (pargipingid, prügikastid jms), kändude juurimine, võsa lõikamine jms).

Eelpool nimetatud hoonete ning valdkondadega seonduva sisustuse, tehniliste vahendite ja infokandjate soetamine.

Abikõlblikud kulud:

Investeeringud;

ehitustegevus *Ebitusseaduse* mõistes;

projekteerimistööd ja muud investeeringuid ettevalmistavad tegevused (projektitootuse saaja on kohustatud tagama ettevalmistava projekti lõpliku elluviimise viie aasta jooksul arvates ettevalmistava projekti kohta PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest);

infrastruktuuri investeeringud (elektrivarustus, veevarustus ja kanalisatsioon; telekommunikatsioon ning teed) 60% toetuse määraga;

mitterahaline omafinantseering 10% abikõlblike kulude maksumusest (MTÜ-d ja SA-d);

projekti kontekstis olulise tähtsusega ja mõistlikud kulud; tegevuse või investeeringu käibemaksuta maksumus, kui taotleja on käibemaksukohuslane;

tegevuse või investeeringu käibemaksuga maksumus, kui taotleja ei ole käibemaksukohuslane; toetatava objekti tähistamiseks vajaliku nõutava sümbolika soetamise kulud.

omanikujärelevalve muinsuskaitsele järelevalve ja teiste valdkondade järelevalve tegemise maksumus kuni 3% tegevuse või investeeringu maksumusest.

Kasutatud seadme ostmise on abikõlblik, kui toetus taotleb MTÜ või SA ning kui seadme ostmiseks ei ole saadud toetust riigieelarvest või muudest Euroopa Liidu või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi. Seadme hind on uue samalaadse seadme hinnast oluliselt madalam. Seadme eeldatav kasutusiga on vähemalt viis aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest.

Abikõlblikud kulud peavad olema põhjendatud, selged, üksikasjalikult kirjeldatud, majanduslikult otstarbekad ja vajalikud tegevuse eesmärgi saavutamiseks. Taotleja tagab katustava toetuse otstarbekalt ja säästlikult kasutamise.

Meetme raames ei ole toetatavad:

sõiduauto või muu mootorsõiduki ostmise ja liisimise kulud;

maa ja olemasoleva ehitise ostmise ja liisimise kulud;

käibemaks juhul, kui taotlejal on võimalik taotlelda selle tagastamist „Käibemaksuseaduse“ alusel või kui taotleja on kohalik omavalitsusüksus või muu avalik-õiguslik juriidiline isik nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 artikli 71 lõike 3 punkti a tähenduses;

toll-, sisseveo- ja muu maks, mida hüvitatakse, tasaarveldatakse ja kustutatakse mingil muul moel ning, mis ei moodusta osa Eesti maksusüsteemist või, mis on ebaproportsionaalselt suur kulutus tegevuse mis tahes osale;

sularahamaksed;

riigilõiv, teenustasu pangatoimingu eest, tagatismakse, intress ja muu finantsteenusega seotud kulu;

õigus- ja raamatupidamisteenuse eest tasumiseks tehtud kulud;

amortisatsioonikulud;

viivis, trahv, finantskaristus ja kohtumenetluse korral me-

netluskulud;

kulutused stipendiumile, annetustele, auhindadele ja kingitustele;

erisoodustusel „Tulumaksuseaduse“ § 48 lõike 4 mõistes tasutav maks;

eksperti või projektijuhi töötasu, sealhulgas sotsiaal- ja tulumaks ning kohustusliku kogumispensioni ja töötuskindlustusmaksed, kui ekspert või projektijuht on avalik teenistuja või riigi või kohaliku omavalitsuse hallatava asutuse töötaja, kelle tööülesanded on sarnased toetatava tegevusega;

kulud, mis on seotud liisingulepingu sõlmimisega, intressidega, kindlustusega jms;

liisingumakse, kui asja omandiõigus ei ole hiljemalt viie aasta möödudes arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest läinud üle projektitoetuse saajale;

kohaliku omavalitsusüksuse ülesande asendamiseks tehtud kulud;

asendusinvesteeringu kulud;

muud kulud, mis ei ole tegevuse või investeeringuobjektiga otseselt seotud;

kulud, mis on vastuolus nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 artikliga 71 ja komisjoni määruse (EÜ) nr 1974/2006 artiklis 55 kehtestatud abikõlblikkuse kriteeriumitega.

projekti elluviimisega seotud üldkulud;

projekti elluviimisega seotud projektijuhi tasu, mille maksumus ületab 20% projekti abikõlblikest kuludest, kui taotleja on MTÜ või SA;

4. Meetme sihtgrupp

Taotlejateks võivad olla:

mittetulundusühingud (MTÜ) ja sihtasutused (SA);

kohalikud omavalitsused.

5. Strateegia meetme rakendamise vajaduse lühikirjeldus. Toetatavad tegevused ja nende seos strateegiaga

Meedet on vajalik rakendada peamiselt elukvaliteedi suurendamiseks. Senised võimalused maapiirkondades sellelaadseteks tegevusteks on olnud üsna kardinad ja peamiselt just ressursside ebapiisavuse tõttu. Erilist tähelepanu vääriksid siinkohal 2 teemat: teenuste arendamine ja ajaloo- ning kultuuriväärtuste säilimine. Piirkonna identiteedi suurendamisel on oluline roll oma ajaloo ja traditsioonide väärtustamisel. Otsene seos tuleb välja elukeskkonna parandamise valdkondlikust SWOT-analüüsist. (*Strateegias alapeatükk 4.7 Kokkuvõtte tegevusgrupi piirkonna probleemidest ja vajadustest, peatükk 5 strateegilised valikud, 5.2 Prioriteedid*).

6. Viide teljele, mille eesmärkide saavutamisele strateegia meetme rakendamine enim kaasa aitab

3. telg – Maapiirkondade elukvaliteet ja maamajanduse mitmekesistamine.

7. Viide nõukogu määruses (EÜ) nr 1698/2005 sätestatud artikli numbrile, mis käsitleb asjaomast meetet, ning meetme koost komisjoni määruse (EÜ) nr 1974/2006 II lisa kohaselt.

Põhiteenused majandusele ja maaelanikkonnale, artikkel 56, kood 321

Külade uuendamine ja arendamine, artikkel 52, kood 322.

Maapiirkondade kultuuripärandi säilitamine ja selle kvaliteedi parandamine artikkel 57, kood 323

8. Viide arengukava meetmele juhul kui strateegia meetme sellega kattub

Ei kattub.

9. Saavutatavad indikaatorid ja sihttasemed

Indikaatori tüüp	Indikaator	Eesmärk 2007-2013
Väljundnäitajad	Toetust saanud tegevused (projektid)	90
	Tehtavate investeeringute maht	3 miljonit krooni aastas
Tulemusnäitajad	Paranenud teenustest kasu saav elanike arv	28 000
	Korrastatud ja rajatud tervise- ja matkarajad	6
	Korrastatud ja rajatud spordi- ja mänguväljakud	30
	Korrastatud avaliku rannad, supluskohad, paadi- ja ujumisillad	10
	Rajatud ja korrastatud külaplatsid	12
	Renoveeritud ja korrastatud rahvamajad, külamajad, külakeskused	12
	Renoveeritud ja korrastatud avalikud pargid ja haljasalad	6
	Korrastatud avalikud ajaloo- ja kultuuripärandi objektid	6
Mõjunäitajad	Kaasnevad loodavad töökohad	10

10. Nõuded taotlejale ja toetuse saajale⁹

Taotleja peab vastama Põllumajandusministri 27.09.2010 määruse nr 92 §23 lõige 2 punktides 2.–9. toodud nõuetele.

Taotleja vastab projektitoetuse saamiseks esitatavatele nõuetele, kui:

ta vastab asjakohases põllumajandusministri määramises toetuse saamiseks taotlejale sätestatud nõuetele, kui strateegia meetde vastab arengukavas nimetatud meetmele. Muudel juhtudel peab projektitoetuse taotleja vastama nõukogu määruses (EÜ) nr 1698/2005 maaelu arengu toetuste kohta sätestatud nõuetele ning riigiabi reeglite tulenevatele nõuetele;

tal ei ole taotluse esitamise ajal riikliku maksu maksuvõlga või riikliku maksu maksuvõla tasumine on ajatatud. Maksuvõla tasumise ajatamise korral on maksud tasutud ajakava kohaselt;

ta ei ole saanud ega taotle samal ajal sama tegevuse või investeeringuobjekti kohta toetust riigieelarvelistest, sealhulgas Euroopa Liidu või muudest välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi või vähese tähtsusega abi;

ta on saanud varem toetust riigieelarvelistest või muudest Euroopa Liidu või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi või vähese tähtsusega abi, mis on kuulunud tagasimaksmisele, ja on tagasimaksmisele kuulunud summa tähtajal tagasi makstud või toetuse tagasimaksmise ajatamise korral on tagasimaksed tasutud ettenähtud tähtajal ja summas;

tema suhtes ei toimu likvideerimismenetlust ega ole tehtud pankrotiotsust;

tähtajaliselt asutatud projektitoetuse taotleja puhul ei ole see tähtaeg lühem kui viis aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest;

taotleja on kohustatud enne projekti hindamiseks esitamist läbima konsultatsiooni MTÜ Arenduskoja juhatuse poolt määratud piirkondliku LEADER nõustaja juures.

taotleja on kohustatud esitama projekti kuludeklaratsioonid ja seirevormi MTÜ Arenduskojale projektiseire teostamiseks.

Dokumendid, mida taotleja peab esitama:

PM 25.07.2011 määruse §31 lg 1 määratud vormikohane projektitaotlus (lisa 5).

Projektkirjeldus (projekti nimi, projekti asukoht, projekti kokkuvõte, projekti kasusaajad (nimetatud nii otsesed kui kaudsed) koos tulemuste kirjeldusega, seotud projektid (nii need, mis on viinud käesoleva projektini, hetkel käimasolevad projektid ning võimalikud kavandatavad projektid) või ka projekti elluviimiseks tehtud eeltööde kirjeldus, projekti eesmärk või eesmärgid, probleemide kirjeldus, mida antud projekt aitab leevendada või lahendada, projekti tegevused loogilises järjekorras, projekti ajakava, projekti eelarve (tegevused, kogused, ühikud, hind), toetuse suurus, omafinantseering (rahaline või mitterahaline), kaasfinantseering, projekti seos LEADER piirkonna strateegia eesmärkide täitmisega, projekti jätkusuutlikkus, projekti elluviimise riskid).

Seadusjärgse esindusõigusega isiku puhul tema volitusi tõendav volikirj.

Rahandusministri 22. aprilli 2004. a määruse nr 80 «Vähese tähtsusega abi teatise esitamise kord ja vorm» lisas toodud vormi kohane teatis jooksval majandusaastal ja kahel eelmisel majandusaastal vähese tähtsusega abi saamise kohta, kui taotletakse projektitoetust kolmanda telje eesmärkide saavutamiseks või nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 artikli 20 punkti a alapunktis v ja punkti b alapunktides iii ja iv sätestatud toetust, mis on käsitatav vähese tähtsusega abina.

PM 27.09.2010 määruse nr 92 lisa 7 toodud vormi kohane teatis ühistoruga kokkuvõttega piiratud summas antava abi saamise kohta, kui taotletakse projektitoetust kolmanda telje eesmärkide saavutamiseks või nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 artikli 20 punkti a alapunktis v ja punkti b alapunktides iii ja iv sätestatud toetust.

Ärakiri kohaliku tegevusgrupi kinnitusest, välja arvatud juhul, kui projektitoetuse taotleja on kohalik tegevusgrupp.

PM 27.09.2010 määruse nr 92 §27 lõikes 1 nimetatud juhul (kui elluviidava tegevuse või investeeringu käibemaksuta maksumus ületab 5 000 eurot) vähemalt kolme pakkuja hinnapakkumuse ärakirjad koos tehniliste tingimuste loeteluga. § 27 lõikes 2 nimetatud juhul vähemalt ühe pakkuja hinnapakkumuse ärakiri või kavandatava tegevuse eeldatav maksumuse arvestus kululiikide kaupa. § 27 lõikes 5 nimetatud juhul (kui tegevuse või investeeringu maksumus ületab 1000 eurot) vähemalt kolm võrreldavat hinnapakkumust.

Ehitise puhul ärakiri ehitusprojekti joonistest ehitise üldvaadete kohta koos ehitusprojekti seletuskirjaga.

Ärakiri dokumendist, mis tõendab, et kavandatav ehitis, mida ehitatakse või kuhu inventar või seade paigaldatakse, või mootorsõiduk, kuhu seade paigaldatakse, kuulub taotleja omandisse või on antud taotlejale õiguslikul alusel kasutamiseks vähemalt viieks aastaks arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest, ning hoone püstitamise korral kuulub selle alune maa taotleja omandisse või on sellele taotleja

MTÜ ARENDUSKOJA STRATEEGIA ALUSEL RAKENDUVA MEETMED 2012

kasuks seatud hoonestusõigus vähemalt viieks aastaks arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest.

Projektitoetuse saaja (MTÜ, SA) esitab kasutatud seadme ostmise korral PRIA-le seadme müüja kinnituskirja selle kohta, et seadme ostmiseks ei ole pakkuja varem saanud toetust riigieelarvelistest, sealhulgas Euroopa Liidu või muudest välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi.

Mittetulundusühingu või sihtasutuse puhul kasutatud seadme ostmise ja kapitalirendile võtmise korral ärakiri hinnapakkumusest, millel kajastub uue samalaadse seadme hind. Sihtasutuse puhul selle asutajate nimekirja.

Mittetulundusühingu puhul selle liikmete nimekirja (mitte varasema kui taotluse esitamisele vahetult eelnenud kuu esimene kuupäev).

Viide ja väljavõte küla või piirkondlikust arengukavast (võib olla lisatud elektrooniline aadress, kus arengukavaga tutvuda saab).

Investeeringuobjekti avaliku kasutamise kokkulepe kohaliku omavalitsusega (peab kehtima vähemalt 5 aastat peale viimase toetusosa väljamakse teostamist).

Vajadusel muud tõendavad dokumendid.

Taotleja peab esitama MTÜ-le Arenduskoda toetuse taotluse, projektkirjelduse ja muud lisad kahes eksemplaris paberikandjal (ühe saab tagasi koos kinnituskirja või äraütleva vastusega, teine jääb Arenduskoja arhiivi) ja elektroonselt aadressil arenduskoda@arenduskoda.ee.

11. Toetuse maksimaalsed suurused ja määrad

Maksimaalsed toetuse määrad: Mittetulundusühingutel, sihtasutustel ja kohalikel omavalitsustel kuni 90% lubatud abikõlblike kulude maksumusest.

Infrastruktuuriinvesteeringute korral (elektrivarustus, veevarustus ja kanalisatsioon, telekommunikatsioon ning teed) toetuse määr kuni 60% abikõlblike kulude maksumusest.

Maksimaalne toetussumma: taotleja kohta ei ületa 200 000 eurot strateegiaperioodil.

Maksimaalne toetussumma projekti kohta kuni 38 000 eurot ühes voorus.

Toetuseks taotletava summa minimaalne suurus on 3 000 eurot.

12. Taotluste menetlemine

Taotluste hindamise protseduur:

Taotlusvoor kuulutatakse välja vähemalt 1 kord aastas. 8 nädalat enne taotluste esitamise tähtaega kuulutatakse voor välja ja teavitatakse piirkonda. Hiljemalt 2 nädalat pärast taotluste pingerea kinnitamist juhatuses esitatakse nimekirja PRIA-sse. Taotlusi hindab selleks otstarbeks moodustatud hindamiskomisjon, kuhu kuulub igast omavalitsusest 1 esindaja ja üks tegevusgrupi esindaja, määratud on ka asendusliikmed. Taotlusi hinnatakse juhatuses kinnitatud hindamiskriteeriumide alusel. Rahuldamisele kuuluvad parimad taotlused. Eelkõige hinnatakse järgmist:

- millisel määral suurendab investeeringuobjekt piirkonna elukvaliteeti ja elukeskkonna atraktiivsust;
- millisel määral on projekti tulemused jätkusuutlikud; eelistatud on investeeringud olemasolevatesse objektidesse; kuidas on tõestatud objekti mitmekesisus (funktsionaa-lsus);
- investeeringu suurus kasusaajate kohta (nn. investeeringu efektiivsuse hindamine);
- eljarve optimaalsust.

STRATEEGIA MEEDE 1.2 Seltsitegevuse, spordi ja kultuuripärandi väärtustamine läbi omaalgatusliku tegevuse

1. Meetme nimetus

SELTSITEGEVUSE, SPORDI JA KULTUURI-PÄRANDI VÄÄRTUSTAMINE LÄBI OMAALGATUSLIKU TEGEVUSE

2. Meetme eesmärk

Meetme üldeesmärgiks on omaalgatuse, aktiivsuse, sotsiaalsete suhete ning koostöö tugevdamine maapiirkonnas. Võtmeküsimuseks on elanikkonna aktiveerimine oma piirkonna elukeskkonna parendamise nimel ning igakülg-selt soodustada omaalgatuslike ühistegemisi piirkonna arendamisel. Meetme rakendamine aitab kaasa maapiirkon-dades sotsiaalsele suhtlemisele ja seeläbi rahvaarvu vähene-mise pidurdamisele.

Spetsiifilised eesmärgid:

Suurendada kogukonna teadlikkust piirkonna tradit-sioonidest, väärtustest ja omapärasest.

Suurendada läbi erinevate põlvkondade piirkonna väärt-uste säilimist (nt. rahvuslik käsitöö, kodu-uurimine jms).

Arendada kogukondade teadlikkust läbi kogemuste saa-mise.

Suurendada kogukondade aktiivsust ja omaalgatust läbi aktiivsete tegevuste (nt talgud, üritused, koolitused, võist-lused jms).

3. Toetatavad tegevused

Toetatavad tegevused ja nende lühikirjeldused:

Kohalike ühenduste sisemine tugevdamine ja teadlikku-se suurendamine (koolitus- ja infopäevad, kursused, semi-narid jms.).

Kogemuste saamine ja vahetus erinevatelt partneritelt (õppereisid, võistlused, festivalid jms.).

Koduloo uurimine, ajaloo talletamine ja legendide kogumine.

Kohaliku tähtsusega ürituste korraldamine (külapäevad, piirkondlikud üritused jms.).

Heakorratööde ja talgute korraldamine.

Rahvusliku käsitöö propageerimine, käsitöövõtete ja oskuste edasiandmine, näiteks: sepsed, käsitöö, rahvariid-ed jne (koolitused, kursused, näitused, üritused jms.).

Rahvaspordi propageerimine (üritused, võistlused jms.).

Abikõlblikud kulud:

mitterahaline omafinantseering kuni 10% abikõlblike kulude maksumusest (MTÜ-d ja SA-d).

projekti kontekstis olulise tähtsusega ja mõistlikud kulud.

projektijuhtimine põhjendatud juhtudel kuni 10% pro-jekti üldmaksumusest.

tegevuse või investeeringu käibemaksuta maksumus, kui taotleja on käibemaksukohuslane.

tegevuse või investeeringu käibemaksuga maksumus, kui taotleja ei ole käibemaksukohuslane.

põhjendatud juhul toetatava objekti tähistamiseks vaja-lik nõutav sümbolika.

vabatahtlik tasustamata töö kuni 10% abikõlblike kulu-de maksumusest (MTÜ-d, SA-d).

Kasutatud seadme ostmise on abikõlblik, kui toetust taotleb MTÜ või SA ning kui seadme ostmiseks ei ole saadud toetust riigieelarvest või muudest Euroopa Liidu või

välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi. Seadme hind on uue samalaadse seadme hinnast oluliselt madalam. Seadme eeldatav kasutusiga on vähemalt viis aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest.

Abikõlblikud kulud peavad olema põhjendatud, selged, üksikasjalikult kirjeldatud, majanduslikult otstarbekad ja vajalikud tegevuse eesmärgi saavutamiseks. Taotleja tagab kasutata-va toetuse otstarbeka ja säästliku kasutamise.

Meetme raames ei ole toetatavad:

investeeringud;
maa ja olemasoleva ehitise ostmise ja liisimise kulud;
käibemaks juhul, kui taotlejal on võimalik taotleda selle tagastamist „Käibemaksuseaduse“ alusel või kui taotleja on ko-halik omavalitsusüksus või muu avalik-õiguslik juriidiline isik nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 artikli 71 lõike 3 punk-ti a tähenduses;

tolli-, sisseveo- ja muu maks, mida hüvitatakse, tasaarvel-datakse ja kustutatakse mingil muul moel ning, mis ei moodusta osa Eesti maksusüsteemist või, mis on ebaproportsionaalselt suur kulutus tegevus mis tahes osale;

sularahamaksud;

riigilõiv, teenustasu pangatoimingu eest, tagatismakse, int-ress ja muu finantsteenusega seotud kulud;

õigus- ja raamatupidamisteenuse eest tasumiseks tehtud kulud;

amortisatsioonikulud;

viivised, trahv, finantskaristus ja kohtumenetluse korral me-netluskulud;

kulutused stipendiumile, annetustele ja kingitustele;

erisoodustustel „Tulumaksuseaduse“ § 48 lõike 4 mõistes tasutatav maks;

eksperti või projektijuhi töötasu, sealhulgas sotsiaal- ja tu-lumaks ning kohustusliku kogumispensioni ja töötuskindlus-tusmaksed, kui ekspert või projektijuht on avalik teenistuja või riigi või kohaliku omavalitsuse hallatava asutuse töötaja, kelle tööülesanded on sarnased toetatava tegevusega;

kulud, mis on seotud liisingulepingu sõlmimisega, intressi-dega, kindlustusega jms;

kohaliku omavalitsusüksuse ülesande asendamiseks tehtud kulud;

muud kulud, mis ei ole tegevuse või investeeringuobjektiga otseselt seotud;

projekti elluviimisega seotud üldkulud, va projektijuhi ta-su, sotsiaal- ja tulumaks ning kohustusliku kogumispensioni ja töötuskindlustusmaksed;

kulud, mis on vastuolus nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 artikliga 71 ja komisjoni määruse (EÜ) nr 1974/2006 artiklis 55 kehtestatud abikõlblikkuse kriteeriu-mitega.

projekti elluviimisega seotud üldkulud;

projekti elluviimisega seotud projektijuhi tasu, mille maksu-mus ületab 20% projekti abikõlblikest kuludest, kui taotlejaks on MTÜ või SA;

investeeringu tegemine ei ole abikõlblik, kui projektitoetust taotleb seltsing.

4. Meetme sihtgrupp

Taotlejateks võivad olla:

mittetulundusühingud (MTÜ) ja sihtasutused (SA);

seltsingud;
kohalikud omavalitsused;
ettevõtjad.

5. Strateegia meetme rakendamise vajaduse lühikir-jeldus. Toetatavad tegevused ja nende seos strateegia-ga

Meedet on vajalik rakendada peamiselt piirkonna ela-nike ja kogukondade aktiivsuse suurendamiseks. Senised võimalused maapiirkondades sellelaadseteks tegevusteks on olnud üsna kasinad ja peamiselt just ressursside ebapii-savuse tõttu. Otsene seos tuleb välja elukeskkonna paran-damise valdkondlikust SWOT-analüüsist. (*Strateegias alapea-tiikk 4.7 Kokkuvõtte tegevusgrupi piirkonna probleemidest ja vaja-dustest, peatiikk 5 strateegilised valikud, 5.2 Prioriteetid*).

6. Viide teljele, mille eesmärkide saavutamisele stra-teegia meetme rakendamine enim kaasa aitab

3.telg – Maapiirkondade elukvaliteet ja maamajanduse mitmekesistamine.

7. Viide nõukogu määruses (EÜ) nr 1698/2005 sätes-tatud artikli numbrile, mis käsitleb asjaomast mee-det, ning meetme kood komisjoni määruse (EÜ) nr 1974/2006 II lisa kohaselt.

Külade uuendamine ja arendamine, artikkel 52, kood 322.

Koolitus ja teavitamine, artikkel 58, kood 331.

Oskuste omandamine ja elavdamine, et koostada koha-liku arengu strateegia ja seda arendada. 59, kood 341 (pro-jektijuhtimise tasu on lubatud kuni 15% taotluse abikõl-bulikest kuludest).

8. Viide arengukava meetmele juhul kui strateegia meede sellega kattub

Ei kattu.

9. Saavutatavad indikaatorid ja sihttas

Indikaatori tüüp	Indikaator	Eesmärk 2007-2013
Väljund-näitajad	Rahastatavate projektide arv kokku	200
	Toetatavate algatusgruppide arv	250
	Toetatud koostööprojektide arv	50
	Oskuste omandamise tegevustes osalejate arv	200
	Kogukondade teadlikkuse suurenemine	5% tegevus-piirkonna elanikkonnast
Tulemus-näitajad	Edukate koolituste arv	50
	Loodud töökohad	5
	Ajaloo säilitamine (uurimistöõde arv, säilikutte arv)	100
	Korraldatud ürituste arv	60
	Heakorratatud objektide arv	60
Mõju-näitajad	Kaasnevad loodavad töökohad	5

MTÜ ARENDUSKOJA STRATEEGIA ALUSEL RAKENDUVAD MEETMED 2012

10. Nõuded taotlejale ja toetuse saajale

Taotleja peab vastama Põllumajandusministri 27.09.2010 määruse nr 92 §23 lõige 2 punktides 2.–9. toodud nõuetele.

Taotleja vastab projektitoetuse saamiseks esitatavatele nõuetele, kui:

ta vastab asjakohases põllumajandusministri määruks toetuse saamiseks taotlejale sätestatud nõuetele, kui strateegia meede vastab arengukavas nimetatud meetmele. Muudel juhtudel peab projektitoetuse taotleja vastama nõukogu määruses (EÜ) nr 1698/2005 maaelu arengu toetuste kohta sätestatud nõuetele ning riigiabi reeglitest tulenevatele nõuetele;

tal ei ole taotluse esitamise ajal riikliku maksu maksuvõlga või riikliku maksu maksuvõla tasumine on ajatatud. Maksuvõla tasumise ajatamise korral on maksud tasutud ajakava kohaselt;

ta ei ole saanud ega taotle samal ajal sama tegevuse või investeeringuobjekti kohta toetust riigieelarvelistest, sealhulgas Euroopa Liidu või muudest välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi või vähese tähtsusega abi;

ta on saanud varem toetust riigieelarvelistest või muudest Euroopa Liidu või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi või vähese tähtsusega abi, mis on kuulunud tagasimaksmisele, ja on tagasimaksmisele kuulunud summa tähtajal tagasi makstud või toetuse tagasimaksmise ajatamise korral on tagasimaksed tasutud ettenähtud tähtajal ja summas; tema suhtes ei toimu likvideerimismenetlust ega ole tehtud pankrotiotsust;

tähtajaliselt asutatud projektitoetuse taotleja puhul ei ole see tähtaeg lühem kui viis aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest;

taotleja on kohustatud enne projekti hindamiseks esitamist läbima konsultatsiooni MTÜ Arenduskoja juhatuse poolt määratud piirkondliku LEADER nõustaja juures.

taotleja on kohustatud esitama projekti kuludeklaratsioonid ja seirevormi MTÜ Arenduskojale projektiseire teostamiseks.

Dokumendid, mida taotleja peab esitama:

PM 25.07.2011 määruse nr 92 §30 lg 1 määratud vormikohane projektitaotlus (lisa 5).

Projektkirjeldus (projekti nimi, projekti asukoht, projekti kokkuvõte, projekti kasusaajad (nimetada nii otsesed kui kaudsed) koos tulemuste kirjeldusega, seotud projek-

tid (nü need, mis on viinud käesoleva projektini, hetkel käimasolevad projektid ning võimalikud kavandatud projektid) või ka projekti elluviimiseks tehtud eeltööde kirjeldus, projekti eesmärk või eesmärgid, probleemide kirjeldus, mida antud projekt aitab leevendada või lahendada, projekti tegevused loogilises järjekorras, projekti ajakava, projekti eelarve (tegevused, kogused, ühikud, hind), toetuse suurus, omafinantseering (rahaline või mitterahaline), kaasfinantseering, projekti seos LEADER piirkonna strateegia eesmärkide täitmisega, projekti jätkusuutlikkus, projekti elluviimise riskid).

Seadusjärgse esindusõigusega isiku puhul tema volitusi tõendav volikirj.

Rahandusministri 22. aprilli 2004. a määruse nr 80 «Vähese tähtsusega abi teatise esitamise kord ja vorm» lisas toodud vormi kohane teatis jooksva majandusaasta ja kahel eelmisel majandusaastal vähese tähtsusega abi saamise kohta, kui taotletakse projektitoetust kolmanda telje eesmärkide saavutamiseks või nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 artikli 20 punkti a alapunktis v ja punkti b alapunktides iii ja iv sätestatud toetust, mis on käsitatav vähese tähtsusega abina.

PM 27.09.2010 määruse nr 92 lisas 7 toodud vormi kohane teatis ühisturuga kokkusobiva piiratud summas antava abi saamise kohta, kui taotletakse projektitoetust kolmanda telje eesmärkide saavutamiseks või nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 artikli 20 punkti a alapunktis v ja punkti b alapunktides iii ja iv sätestatud toetust.

Ärakeri kohaliku tegevusgrupi kinnitusest, välja arvatud juhul, kui projektitoetuse taotleja on kohalik tegevusgrupp.

Ettevõtjate puhul tegevus- või finantsaruanded eelneva majandustegevuse kohta.

PM 27.09.2010 määruse nr 92 §27 lõikes 1 nimetatud juhul (kui elluviidava tegevuse või investeeringu käibemaksuta maksumus ületab 5 000 eurot) vähemalt kolme pakkuja hinnapakumuse ärakeri koos tehniliste tingimuste loeteluga. § 27 lõikes 2 nimetatud juhul vähemalt ühe pakkuja hinnapakumuse ärakeri või kavandatava tegevuse eeldatav maksumuse arvestus kululiikide kaupa. § 27 lõikes 5 nimetatud juhul (kui tegevuse või investeeringu maksumus ületab 1000 eurot) vähemalt kolm võrreldavat hinnapakumust.

Projektitoetuse saaja (MTÜ, SA) esitab kasutatud seadme ostmise korral PRIA-le seadme müüja kinnituskirja selle kohta, et seadme ostmiseks ei ole pakkuja varem saanud toetust riigieelarvelistest, sealhulgas Euroopa Liidu või muudest välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi.

Mittetulundusühingu või sihtasutuse puhul kasutatud seadme ostmise ja kapitalirendile võtmise korral ärakeri hinnapakumusest, millel kajastub uue samalaadse seadme hind.

Sihtasutuse puhul selle asutajate nimekirja.

Mittetulundusühingu puhul selle liikmete nimekirja (mitte varasema kui taotluse esitamisele vahetult eelnenud kuu esimene kuupäev).

Vajadusel muud tõendavad dokumendid.

Taotleja peab esitama MTÜ-le Arenduskoda toetuse taotluse, projektkirjelduse ja muud lisad kahes eksemplaris paber kandjal (ühe saab tagasi koos kinnituskirja või äraütleva vastusega, teine jääb Arenduskoja arhiivi) ja elektroonselt aadressil arenduskoda@arenduskoda.ee.

11. Toetuse maksimaalsed suurused ja määrad

Maksimaalsed toetuse määrad: mittetulundusühingutel, seltsingutel, sihtasutustel ja kohalikel omavalitsustel kuni 90% projekti abikõlbulike kulude maksumusest, ettevõtjatel kuni 60% projekti abikõlbulike kulude maksumusest.

Maksimaalne toetussumma: ühe taotleja kohta ei ületa 200 000 eurot strateegiaperioodil.

Aastane toetussumma taotleja kohta ei ületa 13 000 eurot.

Toetussumma projekti kohta ei ületa 6 400 eurot.

Toetuseks taotletav minimaalne summa projekti kohta on 640 eurot.

12. Taotluste menetlemine

Taotluste hindamise protseduur:

Aastas kuulutatakse välja vähemalt üks taotlusvoor. 8 nädalat enne taotluste esitamise tähtaega kuulutatakse voor välja ja teavitatakse piirkonda. Hiljemalt 2 nädalat pärast taotluste pingerea kinnitamist juhatuses esitatakse nimekirja PRIA-sse. Taotlusi hindab selleks otstarbeks moodustatud hindamiskomisjon, kuhu kuulub igast omavalitsusest 1 esindaja ja üks tegevusgrupi esindaja, määratud on ka asendusliikmed. Taotlusi hinnatakse juhatuses kinnitatud hindamiskriteeriumide alusel. Rahuldamisele kuuluvad parimad taotlused. Elukoige hinnatakse järgmist:

- millisel määral suurendab projekt piirkonna elanike omalgaatust, aktiivsust ja sotsiaalset suhtlemist;
- millisel määral on taotleja ja projekt jätkusuutlikud; kui suur on kasusaajate hulk;
- eelistatud on traditsioonide, piirkonna eripära säilimine tegevuste arendamisel ja ürituste korraldamisel;
- eljarve optimaalsust.

STRATEEGIA MEEDE 1.3 Erinevate elanikegruppide kaasamise toetus

1. Meetme nimetus

ERINEVATE ELANIKEGRUPPIDE KAASAMISE TOETUS

2. Meetme eesmärk

Meetme üldeesmärgiks on kohaliku tervikliku elukeskkonna arendamine läbi tegevuste, mis kaasavad tegevuspiirkonnas erinevaid sihtrühmi. Sihtrühmad on noored ja lapsed, eakad ja puuetega inimesed ning muukeelsed. Siinkohal on oluliseks võtmeküsimuseks erinevate sihtgruppide juurde jõudmine kogu tegevuspiirkonnas, nende motiveerimine ja aktiveerimine. Meetme rakendamine aitab kaasa sotsiaalse tõrjutuse vähendamisele, noorte kaasamine muudab piirkonda neile atraktiivsemaks, et leida endale väljund siin ka täisealiseks saamisel. Seeläbi pidurdub ka rahvaarvu vähenemine.

Spetsiifilised eesmärgid:

Omaalgatuse soodustamine sihtgruppides (noored, eakad, puuetega inimesed, muukeelsed).

Lahenduste leidmine erinevate teenuste kättesaadavuse ja jätkusuutlikkuse parandamiseks.

Sotsiaalse tõrjutuse vähendamine.

3. Toetatavad tegevused

Toetatavad tegevused ja nende lühikirjeldused:

Omaalgatuslikud kaasamise projektid (koolitused, infopäevad, üritused, õppereisid jms)

Töö- ja puhkelaagrite korraldamine

Klubilise tegevuse toetamine

Integratsiooni projektid

MTÜ Arenduskoda arendustegevused (peamiselt nõustamisteenuse arendamine sihtgruppide kaasamiseks, initsiatiivikate inimeste ühendamine, motiveerimine ja rakendamine jms).

Abikõlbulikumad kulud:

mitterahaline omafinantseering kuni 10% abikõlbulike

kulude maksumusest (MTÜ-d ja SA-d);

projekti kontekstis olulise tähtsusega ja mõistlikud kulud; projekti juhtimise põhjendatud juhtudel kuni 20% projekti abikõlbulikest kuludest;

tegevuse või investeeringu käibemaksuta maksumus, kui taotleja on käibemaksukohuslane;

tegevuse või investeeringu käibemaksuga maksumus, kui taotleja ei ole käibemaksukohuslane;

põhjendatud juhul toetatava tegevuse tähistamiseks vajalik nõutav sümboolika.

Kasutatud seadme ostmise on abikõlblik, kui toetust taotleb MTÜ või SA ning kui seadme ostmiseks ei ole saadud toetust riigieelarvest või muudest Euroopa Liidu või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi. Seadme hind on uue samalaadse seadme hinnast oluliselt madalam. Seadme eeldatav kasutusiga on vähemalt viis aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest.

Abikõlbulikumad kulud peavad olema põhjendatud, selged, üksikasjalikult kirjeldatud, majanduslikult otstarbekad ja vajalikud tegevuse eesmärgi saavutamiseks. Taotleja tagab kasutatava toetuse otstarbeka ja säästliku kasutamise.

Meetme raames ei ole toetatavad:

investeeringud;

maa ja olemasoleva ehitis ostmise ja liisimise kulud;

käibemaks juhul, kui taotlejal on võimalik taotleda selle tagastamist „Käibemaksuseaduse“ alusel või kui taotleja on kohalik omavalitsusüksus või muu avalik-õiguslik juriidiline isik nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 artikli 71 lõike 3 punkti a tähenduses;

tolli-, sisseveo- ja muu maks, mida hüvitatakse, tasaarveldatakse ja kustutatakse mingil muul moel ning, mis ei moodusta osa Eesti maksusüsteemist või, mis on ebaproportsionaalselt suur kulutus tegevuse mis tahes osale;

sularahamaksed;

riigilõiv, teenustasu pangatoimingute eest, tagatismakse, intress ja muu finantsteenusega seotud kulu;

õigus- ja raamatupidamisteenuse eest tasumiseks tehtud kulud;

amortisatsioonikulud;

viivised, trahv, finantskaristus ja kohtumenetluse korral menetluskulud;

kulutused stipendiumile, annetustele ja kingitustele;

erisoodustusel „Tulumaksuseaduse“ § 48 lõike 4 mõistes tasutatud maks;

eksperti või projekti juhi töötasu, sealhulgas sotsiaala- ja tulumaks ning kohustusliku kogumispensioni ja töötuskindlustusmaksed, kui ekspert või projekti juht on avalik teenistuja või riigi või kohaliku omavalitsuse hallatava asutuse töötaja, kelle tööülesanded on sarnased toetatava tegevusega;

kulud, mis on seotud liisingulepingu sõlmimisega, intressidega, kindlustusega jms.;

kohaliku omavalitsusüksuse ülesande asendamiseks tehtud kulud;

asendusinvesteeringu kulud;

muud kulud, mis ei ole tegevuse või investeeringuobjektiga otseselt seotud;

projekti elluviimisega seotud üldkulud, va projekti juhi tasu, sotsiaala- ja tulumaks ning kohustusliku kogumispensioni ja töötuskindlustusmaksed;

kulud, mis on vastuolus nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 artikliga 71 ja komisjoni määruse (EÜ) nr 1974/2006 artiklis 55 kehtestatud abikõlblikkuse kriteeriumitega;

projekti elluviimisega seotud üldkulud;

projekti elluviimisega seotud projekti juhi tasu, mille maksumus ületab 20% projekti abikõlblikest kuludest, kui taotlejaks on MTÜ või SA;

investeeringu tegemine ei ole abikõlblik, kui projektitoetust taotleb seltsing.

MTÜ ARENDUSKOJA STRATEEGIA ALUSEL RAKENDUVA MEETMED 2012

4. Meetme sihtgrupp

Taotlejateks võivad olla:
MTÜ Arenduskoda,
MTÜ-d ja SA-d (avatud noortekeskused, eakate ühendused, muukeelse ühendused, puuetega inimeste ühendused) kohalikud omavalitsused, seltsingud.

5. Strateegia meetme rakendamise vajaduse lühikirjeldus. Toetatavad tegevused ja nende seos strateegiaga

Meedet on vajalik rakendada peamiselt piirkonna elanike, kogukondade ja erinevate sihtgruppide (noored, eakad, puuetega inimesed, muukeelne elanikkond) aktiivsuse suurendamiseks. Senised võimalused maapiirkondades sellelaadseteks tegevusteks on olnud üsna kasinad ja peamiselt just ressursside ebapiisavuse tõttu. Otsene seos tuleb välja elukeskkonna parandamise valdkondlikust SWOT-analüüsist. (strateegias alapeatükk 4.7 Kokkuvõtte tegevusgrupi piirkonna probleemidest ja vajadustest, peatükk 5 strateegilised valikud, 5.2 Prioriteetidid).

6. Viide teljele, mille eesmärkide saavutamisele strateegia meetme rakendamine enim kaasa aitab

3.telg – Maapiirkondade elukvaliteet ja maamajanduse mitmekesistamine.

7. Viide nõukogu määruses (EÜ) nr 1698/2005 sätestatud artikli numbrile, mis käsitleb asjaomast meetet, ning meetme kood komisjoni määruse (EÜ) nr 1974/2006 II lisa kohaselt.

Külade uuendamine ja arendamine, artikkel 52, kood 322.

Oskuste omandamine ja elavdamine, et koostada kohaliku arengu strateegia ja seda arendada, artikkel 59, kood 341 (projektijuhtimise tasu on lubatud kuni 15% taotluse abikõlblikest kuludest).

8. Viide arengukava meetmele juhul kui strateegia meede sellega kattub

Ei kattu.

9. Saavutatavad indikaatorid ja sihttasemed

Indikaatori tüüp	Indikaator	Eesmärk 2007-2013
Väljundnäitajad	Rahastatavate projektide arv kokku	100
	Toetatavate algatusgruppide arv	250
	Toetatud koostööprojektide arv	100
	Kaasatud lapsed ja noored	20% tegevuspiirkonna lastest ja noortest
	Kaasatud eakad	10% tegevuspiirkonna eakatest
Tulemusnäitajad	Edukate koostatavate arv	30
	Korraldatud ürituste arv	100
Mõjunäitajad	Kaasnevad loodavad töökohad	5

10. Nõuded taotlejale ja toetuse saajale

Taotleja peab vastama Põllumajandusministri 27.09.2010 määruse nr 92 §23 lõige 2 punktides 2.–9. toodud nõuetele.

Taotleja vastab projektitoetuse saamiseks esitatava-

tele nõuetele, kui:

ta vastab asjakohases põllumajandusministri määramises toetuse saamiseks taotlejale sätestatud nõuetele, kui strateegia meede vastab arengukavas nimetatud meetmele. Muudel juhtudel peab projektitoetuse taotleja vastama nõukogu määruses (EÜ) nr 1698/2005 maaelu arengu toetuste kohta sätestatud nõuetele ning riigiabi reeglites tulenevatele nõuetele;

tal ei ole taotluse esitamise ajal riikliku maksu maksuvõlga või riikliku maksu maksuvõla tasumine on ajatatud. Maksuvõla tasumise ajatamise korral on maksud tasutud ajakava kohaselt;

ta ei ole saanud ega taotle samal ajal sama tegevuse või investeeringuobjekti kohta toetust riigieelarvelistest, sealhulgas Euroopa Liidu või muudest välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi või vähese tähtsusega abi;

ta on saanud varem toetust riigieelarvelistest või muudest Euroopa Liidu või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi või vähese tähtsusega abi, mis on kuulunud tagasimaksamisele, ja on tagasimaksamisele kuulunud summa tähtajal tagasi makstud või toetuse tagasimaksamise ajatamise korral on tagasimaksed tasutud ettenähtud tähtajal ja summas;

tema suhtes ei toimu likvideerimismenetlust ega ole tehtud pankrototsust;

tähtajaliselt asutatud projektitoetuse taotleja puhul ei ole see tähtaeg lühem kui viis aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksimisest;

taotleja on kohustatud enne projekti hindamiseks esitamist läbima konsultatsiooni MTÜ Arenduskoda juhataja poolt määratud piirkondliku LEADER nõustaja juures.

taotleja on kohustatud esitama projekti kuludeklaratsioonid ja seirevormi MTÜ Arenduskodale projektiseire teostamiseks.

Dokumendid, mida taotleja peab esitama:

PM 25.07.2011 määruse nr 92 §30 lg 1 määratud vormikohane projektitaotlus (lisa 5).

Projektkirjeldus (projekti nimi, projekti asukoht, projekti kokkuvõte, projekti kasusaajad (nimetada nii otsesed kui kaudsed) koos tulemuste kirjeldusega, seotud projektid (nii need, mis on viinud käesoleva projektini, hetkel käimasolevad projektid ning võimalikud kavandatavad projektid) või ka projekti elluviimiseks tehtud eeltööde kirjeldus, projekti eesmärk või eesmärgid, probleemide kirjeldus, mida antud projekt aitab leevendada või lahendada, projekti tegevused loogilises järjekorras, projekti ajakava, projekti eelarve (tegevused, kogused, ühikud, hind), toetuse suurus, omafinantseering (rahaline või mitterahaline), kaasfinantseering, projekti seos LEADER piirkonna strateegia eesmärkide täitmisega, projekti jätkusuutlikkus, projekti elluviimise riskid).

Seadusjärge esindusõigusega isiku puhul tema volitusi tõendav volikirj.

Rahandusministri 22. aprilli 2004. a määruse nr 80 «Vähese tähtsusega abi teatise esitamise kord ja vorm» lisas toodud vormi kohane teatis jooksva majandusaastal ja kahel eelmisel majandusaastal vähese tähtsusega abi saamise kohta, kui taotletakse projektitoetust kolmanda telje eesmärkide saavutamiseks või nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 artikli 20 punkti a alapunktis v ja punkti b alapunktides iii ja iv sätestatud toetust, mis on käsitatav vähese tähtsusega abina.

PM 27.09.2010 määruse nr 92 lisas 7 toodud vormi kohane teatis ühisturuga kokkusobiva piiratud summas antava abi saamise kohta, kui taotletakse projektitoetust kolmanda telje eesmärkide saavutamiseks või nõukogu määruse (EÜ)

nr 1698/2005 artikli 20 punkti a alapunktis v ja punkti b alapunktides iii ja iv sätestatud toetust.

Ärakiiri kohaliku tegevusgrupi kinnitusest, välja arvatud juhul, kui projektitoetuse taotleja on kohalik tegevusgrupp.

PM 27.09.2010 määruse nr 92 §27 lõikes 1 nimetatud juhul (kui elluviidava tegevuse või investeeringu käibemaksuta maksumus ületab 5 000 eurot) vähemalt kolme pakkuja hinnapakumuse ärakiiri koos tehniliste tingimuste loeteluga. § 27 lõikes 2 nimetatud juhul vähemalt ühe pakkuja hinnapakumuse ärakiiri või kavandatava tegevuse eeldatav maksumuse arvestus kululiikide kaupa. § 27 lõikes 5 nimetatud juhul (kui tegevuse või investeeringu maksumus ületab 1000 eurot) vähemalt kolm võrreldavat hinnapakumust.

Projektitoetuse saaja (MTÜ, SA) esitab kasutatud seadme ostmise korral PRIA-le seadme müüja kinnituskirja selle kohta, et seadme ostmiseks ei ole pakkuja varem saanud toetust riigieelarvelistest, sealhulgas Euroopa Liidu või muudest välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi.

Mittetulundusühingu või sihtasutuse puhul kasutatud seadme ostmise ja kapitalirendile võtmise korral ärakiiri hinnapakumusest, millel kajastub uue samalaadse seadme hind.

Sihtasutuse puhul selle asutajate nimekirja.

Mittetulundusühingu puhul selle liikmete nimekirja (mitte varasema kui taotluse esitamisele vahetult eelnenud kuu esimene kuupäev).

Vajadusel muud tõendavad dokumendid.

Taotleja peab esitama MTÜ-le Arenduskoda toetuse taotluse, projektkirjelduse ja muud lisad kahes eksemplaris paberandjal (ühe saab tagasi koos kinnituskirja või äraütleva vastusega, teine jääb Arenduskoda arhiivi) ja elektroonselt aadressil arenduskoda@arenduskoda.ee.

11. Toetuse maksimaalsed suurused ja määrad

Maksimaalsed toetuse määrad: Mittetulundusühingud, seltsingud, sihtasutused ja kohalikud omavalitsused kuni 90% projekti abikõlblike kulude maksumusest.

Maksimaalne toetussumma: ühe taotleja kohta ei ületa 200 000 eurot strateegiaperioodil.

Aastane toetussumma taotleja kohta ei tohi ületada 13 000 eurot.

Maksimaalne toetussumma ühel projektil 6 400 eurot.

Minimaalne toetussumma ühel projektil 640 eurot.

12. Taotluste menetlemine

Taotluste hindamise protseduur:

Aastas kuulutatakse välja vähemalt üks taotlusvoor. 8 nädalat enne kuulutatakse voor välja ja teavitatakse piirkonda. Hiljemalt 2 nädalat pärast taotluste pingerea kinnitamist juhatuses esitatakse nimekirja PRIA-sse. Taotlusi hindab selleks otstarbeks moodustatud hindamiskomisjon, kuhu kuulub igast omavalitsusest 1 esindaja ja üks tegevusgrupi esindaja, määratud on ka asendusliikmed. Taotlusi hinnatakse juhatuses kinnitatud hindamiskriteeriumide alusel. Rahuldamisele kuuluvad parimad taotlused. Eelkõige hinnatakse järgmist:

millisel määral suurendab projekt piirkonna elanike omalगतust, aktiivsust, sotsiaalset suhtlemist ja erinevate sihtgruppide kaasatust;

millisel määral on taotleja ja projekt jätkusuutlikud;

kui suur on kasusaajate hulk;

eelistatud on sihtgruppide (noored, lapsed, eakad, puuetega inimesed, muukeelsed) poolt esitatavad projektid;

eelarve optimaalsust.

STRATEEGIA MEEDE 1.4 Piirkonna maine kujundamise toetus

1. Meetme nimetus

PIIRKONNA MAINE KUJUNDAMISE TOETUS

2. Meetme eesmärk

Meetme üldeesmärgiks on kohaliku tervikliku elukeskkonna arendamine. Võtmeküsimuseks on tegevuspiirkonna ühtse identiteedi loomine, kuna tegemist on suhteliselt uue piirkonnaga kuigi oma olemuselt on tegemist väga sarnase piirkonnaga. Meetme rakendamine aitab kaasa tegevusgrupi piirkonna tuntuse suurendamisele nii piirkonna elanike, ettevõtjate kui külaliste seas.

Spetsiifilised eesmärgid:

Tegevuspiirkonna ühise maine kujundamine nii piirkonna siseselt kui ka väljaspool piirkonda.

Tegevuspiirkonna konkurentsivõime suurendamine.

Tegevuspiirkonna külalastatavuse suurendamine.

3. Toetatavad tegevused

Toetatavad tegevused ja nende lühikirjeldused:

Kohaliku paikkonda tutvustavate materjalide koostamine ja väljaandmine (trükised, filmid, CD-d, DVD-d jms);

Teavitustegevused (meedia, reklaam);

Messidel osalemine;

Mainekujundusstrateegia koostamine ja ideekonkursside korraldamine;

Piirkonna ühisüritused (partneritega, sh välispartner);

Piirkonna edulugude tutvustamine.

Abikõlblike kulud:

Investeeringukulud;

koostööprojektide kulud;

mitterahaline omafinantseering kuni 10% abikõlblike kulude maksumusest (MTÜ-d ja SA-d).

projekti kontekstis olulise tähtsusega ja mõistlikud kulud;

projektijuhtimine põhjendatud juhul kuni 20% projekti abikõlblikest kuludest;

tegevuse või investeeringu käibemaksuta maksumus, kui taotleja on käibemaksukohuslane;

tegevuse või investeeringu käibemaksuga maksumus, kui taotleja ei ole käibemaksukohuslane;

põhjendatud juhtudel toetatava objekti või tegevuse tähistamiseks vajalik nõutav sümbolika.

Kasutatud seadme ostmise on abikõlblik, kui toetust taotleb MTÜ või SA ning kui seadme ostmiseks ei ole saadud toetust riigieelarvest või muudest Euroopa Liidu või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi. Seadme hind on uue samalaadse seadme hinnast oluliselt madalam. Seadme eeldatav kasutusiga on vähemalt viis aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksimisest;

Abikõlblikud kulud peavad olema põhjendatud, selged, üksikasjalikult kirjeldatud, majanduslikult otstarbekad ja vajalikud tegevuse eesmärgi saavutamiseks. Taotleja tagab kasutatava toetuse otstarbeka ja säästliku kasutamise.

MTÜ ARENDUSKODA STRATEEGIA ALUSEL RAKENDUVAD MEETMED 2012

Meetme raames ei ole toetatavad:

maa ja olemasoleva ehitise ostmise ja liisimise kulud;
käibemaks juhul, kui taotlejal on võimalik taotleda selle tagastamist „Käibemaksuseaduse“ alusel või kui taotleja on kohalik omavalitsusüksus või muu avalik-õiguslik juridiline isik nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 artikli 71 lõike 3 punkti a tähenduses;

tolli-, sisseveo- ja muu maks, mida hüvitatakse, tasaarveldatakse ja kustutatakse mingil muul moel ning, mis ei moodusta osa Eesti maksusüsteemist või, mis on ebaproportsionaalselt suur kulutus tegevus mis tahes osale;

sularahamaksed;
riigilõiv, teenustasu pangatoimingute eest, tagatistmaks, intress ja muu finantsteenusega seotud kulu;

õigus- ja raamatupidamisteenuse eest tasumiseks tehtud kulud;

amortisatsioonikulud;
viivised, trahv, finantskaristus ja kohtumenetluse korral menetluskulud;

kulutused stipendiumile, annetustele ja kingitustele;
erisoodustusel „Tulumaksuseaduse“ § 48 lõike 4 mõistes tasutatav maks;

eksperdi või projektijuhi töötasu, sealhulgas sotsiaal- ja tulumaks ning kohustusliku kogumispensionini ja töötuskindlustusmaksed, kui ekspert või projektijuht on avalik teenistuja või riigi või kohaliku omavalitsuse hallatava asutuse töötaja, kelle tööülesanded on sarnased toetatava tegevusega;

kulud, mis on seotud liisingulepingu sõlmimisega, intressidega, kindlustusega jms.;

kohaliku omavalitsusüksuse ülesande asendamiseks tehtud kulud;

muud kulud, mis ei ole tegevuse või investeeringuobjektiga otseselt seotud;

projekti elluviimisega seotud üldkulud, va projektijuhi tasu, sotsiaal- ja tulumaks ning kohustusliku kogumispensionini ja töötuskindlustusmaksed;

kulud, mis on vastuolus nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 artikliga 71 ja komisjoni määruse (EÜ) nr 1974/2006 artiklis 55 kehtestatud abikõlblikkuse kriteeriumitega.

projekti elluviimisega seotud üldkulud;
projekti elluviimisega seotud projektijuhi tasu, mille maksumus ületab 20% projekti abikõlblikest kuludest, kui taotlejaks on MTÜ või SA.

4. Meetme sihtgrupp

Taotlejateks võivad olla:

- mittetulundusühingud (MTÜ) ja sihtasutused (SA);
- MTÜ Arenduskoda;
- ettevõtjate ühendused;
- kohalikud omavalitsused

5. Strateegia meetme rakendamise vajaduse lühikirjeldus. Toetatavad tegevused ja nende seos strateegiaga

Meedet on vajalik rakendada tegevusgrupi piirkonna ühtse identiteedi loomise eesmärgil nii tegevusgrupi elanike seas kui väljaspool. Senised võimalused maapiirkondades sellelaadseteks tegevusteks on olnud üsna kasinad ja peamiselt just ressursside ebapiisavuse tõttu. Otsene seos tuleb välja valdkondlikest SWOT-analüüsist. (strateegias alapeatükk 4.7 Kokkuvõtte tegevusgrupi piirkonna probleemidest ja vajadustest, peatükk 5 strateegilised valikud, 5.2 Prioriteetid).

6. Viide teljele, mille eesmärkide saavutamisele strateegia meetme rakendamine enim kaasa aitab

3.telg – Maapiirkonna elukvaliteedi parandamine ja maa-majanduse mitmekesistamine.

7. Viide nõukogu määruses (EÜ) nr 1698/2005 sätestatud artikli numbrile, mis käsitleb asjaomast meetdet, ning meetme kood komisjoni määruse (EÜ) nr 1974/2006 II lisa kohaselt.

Turismi soodustamine, artikkel 55, kood 313.
Põhiteenused majandusele ja maaelanikkonnale, artikkel 56, kood 321.

Külade uuendamine ja arendamine, artikkel 52, kood 322.
Oskuste omandamine ja elavdamine, et koostada kohaliku arengu strateegia ja seda arendada, artikkel 59, kood 341 (projektijuhtimise tasu on lubatud kuni 15% taotluse abikõlblikest kuludest).

bulikest kuludest).

Rahvusvahelise ja siseriikliku koostöö arendamine, kood 421.

8. Viide arengukava meetmele juhul kui strateegia meetde sellega kattub

Ei kattu.

9. Saavutatavad indikaatorid ja sihttasemed

Indikaatori tüüp	Indikaator	Eesmärk 2007-2013
Väljundnäitajad	Rahastatavate mainekujundusprojektide arv kokku	25
	Toetatavate algatusgruppide arv	10
	Toetatud koostööprojektide arv	10
Tulemusnäitajad	Korraldatud ürituste arv	6
	Koostatud piirkonna mainekujundusstrateegia	1
Mõjunäitajad	Piirkonna tuntuse suuremine	Küllastajate arv Piirkonna elanike arv

10. Nõuded taotlejale ja toetuse saajale

Taotleja peab vastama Põllumajandusministri 27.09.2010 määruse nr 92 §23 lõike 2 punktides 2.–9. toodud nõuetele.

Taotleja vastab projektitoetuse saamiseks esitatavatele nõuetele, kui:

ta vastab asjakohases põllumajandusministri määramises toetuse saamiseks taotlejale sätestatud nõuetele, kui strateegia meetde vastab arengukavas nimetatud meetmele. Muudel juhtudel peab projektitoetuse taotleja vastama nõukogu määruses (EÜ) nr 1698/2005 maaelu arengu toetuste kohta sätestatud nõuetele ning riigiabi reeglite tulenevatele nõuetele;

tal ei ole taotluse esitamise ajal riikliku maksu maksuvõlga või riikliku maksu maksuvõla tasumine on ajatatud. Maksuvõla tasumise ajatamise korral on maksud tasunud ajakava kohaselt; ta ei ole saanud ega taotle samal ajal sama tegevuse või investeeringuobjekti kohta toetust riigieelarvelistest, sealhulgas Euroopa Liidu või muudest välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi või vähese tähtsusega abi;

ta on saanud varem toetust riigieelarvelistest või muudest Euroopa Liidu või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi või vähese tähtsusega abi, mis on kuulunud tagasimaksmisele, ja on tagasimaksmisele kuulunud summa tähtajal tagasi makstud või toetuse tagasimaksmise ajatamise korral on tagasimaksed tasunud ettenähtud tähtajal ja summas;

tema suhtes ei toimu likvideerimismenetlust ega ole tehtud pankrotiotsust; tähtajalisel asutatud projektitoetuse taotleja puhul ei ole see tähtaeg lühem kui viis aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest;

taotleja on kohustatud enne projekti hindamiseks esitamist läbima konsultatsiooni MTÜ Arenduskoja juhatuse poolt määratud piirkondliku LEADER nõustaja juures.

taotleja on kohustatud esitama projekti kuludeklaratsioonid ja seirevormi MTÜ Arenduskojale projektiseire teostamiseks.

Dokumendid, mida taotleja peab esitama:

PM 25.07.2011 määruse nr 92 §30 lg 1 määratud vormikohane projektitaotlus (lisa 5).

Projektikirjeldus (projekti nimi, projekti asukoht, projekti kokkuvõtte, projekti kasusaajad (nimetada nii otsesed kui kaudsed) koos tulemuste kirjeldusega, seotud projektid (nii need, mis on viinud käesoleva projektini, hetkel käimasolevad projektid ning võimalikud kavandatavad projektid) või ka projekti elluviimiseks tehtud eeltööde kirjeldus, projekti eesmärk või eesmärgid, probleemide kirjeldus, mida antud projekt aitab leevendada või lahendada, projekti tegevused loogilises järjekorras, projekti ajakava, projekti eelarve (tegevused, kogused, ühikud, hind), toetuse suurus, omafinantseering (rahaline või mitterahaline), kaasfinantseering, projekti seos LEADER piirkonna strateegia eesmärkide täitmise, projekti jätkusuutlikkuse, projekti elluviimise riskid).

Seadusjärgse esindusõiguseta isiku puhul tema volitusi

tõendav volikirj.

Rahandusministri 22. aprilli 2004. a määruse nr 80 «Vähese tähtsusega abi teatise esitamise kord ja vorm» lisas toodud vormi kohane teatis jooksva majandusaasta ja kahel eelmisel majandusaastal vähese tähtsusega abi saamise kohta, kui taotletakse projektitoetust kolmanda telje eesmärkide saavutamiseks või nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 artikli 20 punkti a alapunkti v ja punkti b alapunktides iii ja iv sätestatud toetust, mis on käsitatav vähese tähtsusega abina.

PM 27.09.2010 määruse nr 92 lisa 7 toodud vormi kohane teatis ühisturuga kokkuvõetava piiratud summas antava abi saamise kohta, kui taotletakse projektitoetust kolmanda telje eesmärkide saavutamiseks või nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 artikli 20 punkti a alapunkti v ja punkti b alapunktides iii ja iv sätestatud toetust.

Ärakiri kohaliku tegevusgrupi kinnitusest, välja arvatud juhul, kui projektitoetuse taotleja on kohalik tegevusgrupp.

PM 27.09.2010 määruse nr 92 §27 lõikes 1 nimetatud juhul (kui elluviidava tegevuse või investeeringu käibemaksuta maksumus ületab 5 000 eurot) vähemalt kolme pakkuja hinnapakkumuse ärakirjad koos tehniliste tingimuste loeteluga. § 27 lõikes 2 nimetatud juhul vähemalt ühe pakkuja hinnapakkumuse ärakirji või kavandatava tegevuse eeldatav maksumuse arvestus kululiikide kaupa. § 27 lõikes 5 nimetatud juhul (kui tegevuse või investeeringu maksumus ületab 1000 eurot) vähemalt kolm võrreldavat hinnapakkumust.

Projektitoetuse saaja (MTÜ, SA) esitab kasutatud seadme ostmise korral PRIA-le seadme müüja kinnituskirja selle kohta, et seadme ostmiseks ei ole pakkuja varem saanud toetust riigieelarvelistest, sealhulgas Euroopa Liidu või muudest välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi.

Mittetulundusühingu või sihtasutuse puhul kasutatud seadme ostmise ja kapitalirendile võtmise korral ärakirji hinnapakkumusest, mille kajastub uue samalaadse seadme hind. Sihtasutuse puhul selle asutajate nimekirja.

Mittetulundusühingu puhul selle liikmete nimekirja (mitte varasema kui taotluse esitamisele vahetult eelnenud kuu esimene kuupäev).

Vajadusel muud tõendavad dokumendid.

Taotleja peab esitama MTÜ-le Arenduskoda toetuse taotluse, projektikirjelduse ja muud lisad kahes eksemplaris paber kandjal (ühe saab tagasi koos kinnituskirja või äraütleva vastusega, teine jääb Arenduskoja arhiivi) ja elektroonselt aadressil arenduskoda@arenduskoda.ee

11. Toetuse maksimaalsed suurused ja määrad

Maksimaalsed toetuse määrad: MTÜ, SA ja KOV kuni 90% projekti abikõlblike kulude maksumusest.

Maksimaalne toetussumma: ühe taotleja kohta ei ületa 200 000 eurot strateegiaperioodil.

Maksimaalne toetussumma projekti kohta kuni 13 000 eurot.

Toetuseks taotletav minimaalne summa projekti kohta on 1 000 eurot.

Ettevõttele suunatud tegevuse puhul on meetde käsitatav vähese tähtsusega abina ja allub vähese tähtsusega abi reeglitele.

12. Taotluste menetlemine

Taotluste hindamise protseduur:

Kuulutatakse välja aastas üks taotlusvoor. 8 nädalat enne kuulutatakse voor välja ja teavitatakse piirkonda. Hiljemalt 2 nädalat pärast taotluste pingerea kinnitamist juhatuses esitatakse nimekirja PRIA-sse. Taotlusi hindab selleks otstarbeks moodustatud hindamiskomisjon, kuhu kuulub igast omavalitsusest 1 esindaja ja üks tegevusgrupi esindaja, määratud on ka asendusliikmed. Taotlusi hinnatakse juhatuses kinnitatud hindamiskriteeriumide alusel. Rahuldamisele kuuluvad parimad taotlused. Eelkõige hinnatakse järgmist:

- millisel määral suurendab projekt piirkonna elanike omalatust ja aktiivsust;
- millisel määral on taotleja ja projekt jätkusuutlikud;
- kui suur on kasusaajate hulk või kui suur on loodavate uute kontaktide arv;
- eelistatud on võimalikult suure piirkonna kaasamine tegevuspiirkonnast;
- eelarve optimaalsust.

STRATEEGIA MEEDE 2.1 Ettevõtluse arendamise toetus

1. Meetme nimetus

ETTEVÕTLUSE ARENDAMISE TOETUS

2. Meetme eesmärk

Meetme üldeesmärgiks on tegevusgrupi piirkonna ettevõtluse ja ettevõtluskeskkonna arendamine. Võtmeküsimus-

seks on maapiirkonnas ettevõtlusaktiivsuse suurendamine ja seeläbi ettevõtluskeskkonna parendamine uute tehnoloogiate, ressursside säästliku kasutamise ning uute teenuste ja toodete rakendamise läbi. Meetme rakendamine aitab kaasa maapiirkondade ettevõtluse mahajäämuse pidurdamisele, töökohtade loomisele ja majanduskeskkonna paindlikumaks muutmisele.

Meetme rakendamine aitab kaasa tegevusgrupi piirkonna jätkusuutlikkuse tagamisele.

Spetsiifilised eesmärgid:

- Ettevõtluse arendamine.
- Uute lahenduste leidmine erinevate teenuste ja toodete arendamiseks.

MTÜ ARENDUSKODA STRATEEGIA ALUSEL RAKENDUVAD MEETMED 2012

Maapiirkonna ettevõtluskeskkonna säilitamine, taastamine ja parendamine eelkõige uute tehnoloogiate ja ressursside säästlikku kasutamise läbi.

Ettevõtlusaktiivsuse tõstmine.

Uute töökohtade loomine.

3. Toetatavad tegevused

Toetatavad tegevused ja nende lühikirjeldused:

Koolitused (valdkonnad näiteks nagu raamatupidamine, turu-uuringud, seadusandlus, täiend- ja ümberõpe jms).

Projekteerimine.

Ettevõtete seadmete kaasajastamine.

Alternatiivse energia tootmise ja tasuvuse analüüsid.

Olemaolevate ruumide, ehitiste, infrastruktuuri rajatiste rekonstrueerimine.

Patenteerimine ja tootearendus.

Turundus ja reklaami alaste tegevuste teostamine.

Ettevõtluse mitmekesistamine mittepõllumajandusliku tegevuse suunas (alternatiivsete tegevuste soodustamine), tööstuslikus ja militaaraladel kasutuses olnud maa-alade ja rajatiste kasutusele võtt uutes ettevõtlusele suunatud funktsioonides.

Keskonda risustavate hoonete lammutamine.

Abikõlblikud kulud:

Investeeringud;

ehitustegevus *Ehitusseaduse* mõistes;

projekteerimistööd ja muud investeeringuid ettevalmistatavad tegevused (projektitoetuse saaja on kohustatud tagama ettevalmistatava projekti lõpliku elluviimise viie aasta jooksul arvates ettevalmistatava projekti kohta PRIA poolt viimase toetuseosa väljamaksimisest);

infrastruktuuri investeeringud (elektrivarustus, veevarustus ja kanalisatsioon, telekommunikatsioon ning teed) 60% toetuse määraga;

mootorsõiduki liisimise või soetamise kulud;

projekti kontekstis olulise tähtsusega ja mõistlikud kulud tegevuse või investeeringu käibemaksuta maksumus, kui taotleja on käibemaksukohuslane.

tegevuse või investeeringu käibemaksuga maksumus, kui taotleja ei ole käibemaksukohuslane.

põhjendatud juhul toetatava objekti tähistamiseks vajalik nõutav sümbolika.

omanikujärelevalve tegemise maksumus kuni 3% tegevuse või investeeringu maksumusest.

Abikõlblikud kulud peavad olema põhjendatud, selged, üksikasjalikult kirjeldatud, majanduslikult otstarbekad ja vajalikud tegevuse eesmärgi saavutamiseks. Taotleja tabab kasutatava toetuse otstarbeka ja säästliku kasutamise.

Meetme raames ei ole toetatavad:

vabatahtliku tasustamata töö tegemine;

maa ja olemaoleva ehitise ostmise ja liisimise kulud;

käibemaks juhul, kui taotlejal on võimalik taotleda selle tagastamist „Käibemaksuseaduse“ alusel või kui taotleja on kohalik omavalitsusüksus või muu avalik-õiguslik juridiline isik nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 artikli 71 lõike 3 punkti a tähenduses;

tolli-, sisseveo- ja muu maks, mida hüvitatakse, tasaa-rveldatakse ja kustutatakse mingil muul moel ning, mis ei moodusta osa Eesti maksusüsteemist või, mis on ebaproportsionaalselt suur kulutus tegevus mis tahes osale;

sularahamaksud;

riigilõiv, teenustasu pangatoimingu eest, tagatismakse, intress ja muu finantsteenusega seotud kulu;

õigus- ja raamatupidamisteenuse eest tasumiseks tehtud kulud;

amortisatsioonikulud;

viivised, trahv, finantskaristus ja kohtumenetluse korral menetluskulud;

kulutused stipendiumile, annetustele, auhindadele ja kingitustele;

erisoodustusest „Tulumaksuseaduse“ § 48 lõike 4 mõistes tasutatav maks;

eksperti või projektijuhi töötasu, sealhulgas sotsiaalse ja tulumaks ning kohustusliku kogumispensioni ja töötus-kindlustusmaksed;

sõiduauto või muu mootorsõiduki ostmise kulud, välja arvatud sellise mootorsõiduki, sh rändkaupluseauto ostmise kulud, mille sihtotstarve on tegevusgrupi tegevuspiirkonnas elanikele teenuste osutamine ning kui toetust taotleb ettevõtja;

kulud, mis on seotud liisingulepingu sõlmimisega, intressidega, kindlustusega jms.;

liisingumakse, kui asja omandiõigus ei ole hiljemalt viie aasta möödudes arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksimisest läinud üle projektitoetuse saajale;

kohaliku omavalitsusüksuse ülesande asendamiseks tehtud kulud;

asendusinvesteeringu kulud;

muud kulud, mis ei ole tegevuse või investeeringuobjektiga otseselt seotud;

projekti elluviimisega seotud projektijuhi tasu, kui taotleja on kohalik omavalitsusüksus, ettevõtja või kohalik te-

gevusgrupp, va rahvusvahelise koostööprojekti elluviimisega seotud projektijuhi tasu;

kulud, mis on vastuolus nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 artikliga 71 ja komisjoni määruse (EÜ) nr 1974/2006 artiklis 55 kehtestatud abikõlblikkuse kriteeriumitega;

projekti elluviimisega seotud üldkulud;

projekti elluviimisega seotud projektijuhi tasu, mille maksumus ületab 20% projekti abikõlblikest kuludest, kui taotlejaks on MTÜ või SA;

4. Meetme sihtgrupp

Taotlejateks võivad olla:

tegutsevad mikro- ja väikeettevõtjad*

alustavad ettevõtjad

MTÜ Arenduskoda

MTÜ-d ja SA-d.

* Mikroettevõtte on ettevõtte, kelle taotluse esitamise aastale vahetult eelnenud kahal järjekorras majandusaastast vähemalt ühel on: keskmine töötajate arv 0–9 (9 kaasa arvatud); aastakäibe või aastabilansi kogumahi väiksem või võrdne summaga 2 000 000 eurot.

5. Strateegia meetme rakendamise vajaduse lühikirjeldus. Toetatavad tegevused ja nende seos strateegiaga

Meedet on vajalik rakendada peamiselt tegevusgrupi piirkonna ettevõtluse arendamise eesmärgil. Senised võimalused maapiirkondades sellelaadseteks tegevusteks on olnud üsna kasinad ja peamiselt just ressursside ebapiisavuse tõttu. Rakendunud ettevõtlustoetused ei soodusta mikro- ja väikeettevõtluse teket. Otsene seos strateegiaga tuleb välja valdkondlikust SWOT-analüüsist. (*strateegias alapeatükk 4.7 Kokkuvõtte tegevusgrupi piirkonna probleemidest ja vajadustest, peatükk 5 strateegilised valikud, 5.2 Prioriteetidid*).

6. Viide teljele, mille eesmärkide saavutamisele strateegia meetme rakendamine enim kaasa aitab

3.telg – Maapiirkondade elukvaliteet ja maamajanduse mitmekesistamine.

7. Viide nõukogu määruses (EÜ) nr 1698/2005 sätestatud artikli numbrile, mis käsitleb asjaomast meetet, ning meetme kood komisjoni määruse (EÜ) nr 1974/2006 II lisa kohaselt.

Mikroettevõtete rajamis- ja arendamistoetus, artikkel 54, kood 312.

Mitmekesistamine mittepõllumajandusliku tegevuse suunas, art 53, kood 311

Turismi soodustamine, artikkel 55, kood 313.

Koolitus ja teavitamine, artikkel 58, kood 331.

8. Viide arengukava meetmele juhul kui strateegia meetde sellega kattub

Ei kattub.

9. Saavutatavad indikaatorid ja sihttasemed

Indikaatori tüüp	Indikaator	Eesmärk 2007-2013
Väljundnäitajad	Toetust saanud ettevõtjad (sh põllumajandus-ettevõtjad eraldi)	Programmi perioodi jooksul 50
	Koolitus- ja teabepäevi aastas	Aastaks 2013 - 10
	Koolitus- ja teabepäevadel osalejate arv	Aastaks 2013 - 500
	Toetatud noorte ettevõtjate arv	15
	Tehtud investeeringute maht	3 miljonit krooni aastas
	Toetatud koostööprojektide arv	10
	Toetatavate maaturismitegevuste arv	20
Tulemusnäitajad	Õppe edukalt läbinute arv	200
	Ettevõtete arv, kes toodavad uusi tooteid või kasutavad uusi tootmisviise	Programmi-perioodi jooksul 6
	Toetatavate ettevõtete mittepõllumajandusliku tegevuse lisandväärtuse kasv	10% aastas
	Täiendav turistide ja külastajate arv	+10%
Mõjunäitajad	Paranenud teenustest kasu saav maarahvastik	28 600
	Elukestvas õppes osaleva täiskasvanud elanikkonna osakaal	Aastaks 2013 – 1%
	Loodavad töökohad	15

10. Nõuded taotlejale ja toetuse saajale

Taotleja peab vastama Põllumajandusministri 27.09.2010 määruse nr 92 §23 lõige 2 punktides 2.–9. toodud nõuetele.

Taotleja vastab projektitoetuse saamiseks esitatavatele nõuetele, kui:

ta vastab asjakohases põllumajandusministri määruses toetuse saamiseks taotlejale sätestatud nõuetele, kui strateegia

meede vastab arengukavas nimetatud meetmele. Muudel juhtudel peab projektitoetuse taotleja vastama nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 maaelu arengu toetuste kohta sätestatud nõuetele ning riigiabi reeglite tulenevatele nõuetele;

tal ei ole taotluse esitamise ajal riikliku maksu maksuvõlga või riikliku maksu maksuvõla tasumine on ajatatud. Maksuvõla tasumise ajatamise korral on maksud tasutud ajakava kohaselt;

ta ei ole saanud ega taotle samal ajal sama tegevuse või investeeringuobjekti kohta toetust riigieelarvelistest, sealhulgas Euroopa Liidu või muudest välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi või vähese tähtsusega abi;

ta on saanud varem toetust riigieelarvelistest või muudest Euroopa Liidu või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi või vähese tähtsusega abi, mis on kuulunud tagasimaksmisele, ja on tagasimaksmisele kuulunud summa tähtajal tagasi makstud või toetuse tagasimaksmise ajatamise korral on tagasimaksed tasutud ettenähtud tähtajal ja summas;

tema suhtes ei toimu likvideerimismenetlust ega ole tehtud pankrotiotsust;

tähtajaliselt asutatud projektitoetuse taotleja puhul ei ole see tähtaeg lühem kui viis aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksimisest;

ettevõtja ei ole majanduslikes raskustes;

taotleja on kohustatud enne projekti hindamiseks esitamist läbima konsultatsiooni MTÜ Arenduskoja juhatuse poolt määratud piirkondliku LEADER nõustaja juures.

taotleja on kohustatud esitama projekti kuludeklaratsioonid ja seirevormi MTÜ Arenduskojale projektiseire teostamiseks.

Dokumendid, mida taotleja peab esitama:

PM 25.07.2011 määruse nr 92 §30 lg 1 määratud vormikohane projektitaotlus (lisa 5).

Projektkirjeldus (projekti nimi, projekti asukoht, projekti kokkuvõte, projekti kasusaajad (nimetada nii otsesed kui kaudsed) koos tulemuste kirjeldusega, seotud projektid (nii need, mis on viinud käesoleva projektini, hetkel käimasolevad projektid ning võimalikud kavandatavad projektid) või ka projekti elluviimiseks tehtud eeltööde kirjeldus, projekti eesmärk või eesmärgid, probleemide kirjeldus, mida antud projekt aitab leevendada või lahendada, projekti tegevused loogilises järjekorras, projekti ajakava, projekti eelarve (tegevused, kogused, ühikud, hind), toetuse suurus, omafinantseering (rahaline või mitterahaline), kaasfinantseering, projekti seos LEADER piirkonna strateegia eesmärkide täitmisega, projekti jätkusuutlikkus, projekti elluviimise riskid).

Äriplaanivorm, mis on kinnitatud MTÜ Arenduskoda juhatuse poolt. MTÜ-d, SA-d ja kohalikud omavalitsused esitavad samuti äriplaanide vormil täites lahtrid, mida on võimalik antud juhul täita.

Seadusjärgse esindusõigusega isiku puhul tema volitusi tõendav volikirj.

Äriühingu puhul taotluse esitamise aastale vahetult eelnenud majandusaasta kinnitatud majandusaasta aruande või kontserni puhul taotluse esitamise aastale vahetult eelnenud majandusaasta kinnitatud majandusaasta konsolideeritud aruande ärakiri, kui nimetatud aruanded ei ole esitatud äriregistrisse.

Füüsilisest isikust ettevõtja puhul taotluse esitamise aastale vahetult eelnenud majandusaasta bilansi ja kasumiaruande ärakiri või «Raamatupidamise seaduse» kohaselt kasapõhist raamatupidamise arvestust pidava taotleja puhul taotluse esitamise aastale vahetult eelnenud kalendriaasta kohta esitatud residentist füüsilise isiku ettevõtlusest saadud tulu deklareerimise vormi E Maksu- ja Tolliameti kinnitatud ärakiri.

Ettevõtja puhul, kes taotluse esitamise ajaks ei ole «Raamatupidamise seaduse» kohaselt pidanud koostama majandusaasta aruannet, tegevus-, bilansi ja kasumiaruande ärakiri või raamatupidamisregistrite alusel koostatud tulude ja kulude koonddokumendi ärakiri.

Rahandusministri 22. aprilli 2004. a määruse nr 80 «Vähese tähtsusega abi teatise esitamise kord ja vorm» lisa toodud vormi kohane teatis jooksval majandusaastal ja kahel eelmisel majandusaastal vähese tähtsusega abi saamise kohta, kui taotletakse projektitoetust kolmanda telje eesmärkide saavutamiseks või nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 artikli 20 punkti a alapunktis v ja punkti b alapunktides iii ja iv sätestatud toetust, mis on käsitatav vähese tähtsusega abina.

PM 27.09.2010 määruse nr 92 lisa 7 toodud vormi kohane teatis ühisturuga kokkusobiva piiratud summas antava abi saamise kohta, kui taotletakse projektitoetust kolmanda telje eesmärkide saavutamiseks või nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 artikli 20 punkti a alapunktis v ja punkti b alapunktides iii ja iv sätestatud toetust.

Ärakiri kohaliku tegevusgrupi kinnitusest, välja arvatud juhul, kui projektitoetuse taotleja on kohalik tegevusgrupp.

PM 27.09.2010 määruse nr 92 §27 lõikes 1 nimetatud juhul (kui elluviidava tegevuse või investeeringu käibemaksuta maksumus ületab 5 000 eurot) vähemalt kolme pakkuja hinnapakkumuse ärakirjad koos tehniliste tingimuste loeteluga. § 27 lõikes 2 nimetatud juhul vähemalt ühe pakkuja hinnapakkumuse ärakiri või kavandatava tegevuse eeldatav maksumuse arvestus kululiikide kaupa. § 27 lõikes 5 nimetatud juhul

MTÜ ARENDUSKOJA STRATEEGIA ALUSEL RAKENDUVAD MEETMED 2012

(kui tegevuse või investeeringu maksumus ületab 1000 eurot) vähemalt kolm võrreldavat hinnapakumust.

Ärakiiri dokumendist, mis tõendab, et kavandatav ehitise, mida ehitatakse või kuhu inventar või seade paigaldatakse, või mootorsõiduk, kuhu seade paigaldatakse, kuulub taotleja omandisse või on antud taotlejale õiguslikul alusel kasutamiseks vähemalt viieks aastaks arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest, ning hoone püstitamise korral kuulub selle alune maa taotleja omandisse või on sellele taotleja kasuks seatud hoonestusõigus vähemalt viieks aastaks arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest.

Ettevõtja puhul taotluse esitamise aastale eelnenud majandusaasta seisuga põhivara nimekirja või põhjendatud juhul väljavõtte nimekirjast, kui taotletakse toetust investeeringu tegemiseks. Põhivara nimekirja peab kajastama andmeid põhivara soetamise aasta ning põhivara soetamis- ja jääkväärtuse kohta.

Projektitoetuse saaja (MTÜ, SA) esitab kasutatud seadme ostmise korral PRIA-le seadme müüja kinnituskirja selle kohta, et seadme ostmiseks ei ole pakkuja varem saanud toetust riigieelarvelistest, sealhulgas Euroopa Liidu või muudest välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi.

Mittetulundusühingu või sihtasutuse puhul kasutatud seadme ostmise ja kapitalirendile võtmise korral ärakiiri hinnapakumusest, millel kajastub uue samalaadse seadme hind.

Sihtasutuse puhul selle asutajate nimekirja.

Mittetulundusühingu puhul selle liikmete nimekirja (mitte varasema kui taotluse esitamisele vahetult eelnenud kuu esimene kuupäev).

Vajadusel muud tõendavad dokumendid.

Taotleja peab esitama MTÜ-le Arenduskoda toetuse taotluse, projektikirjelduse ja muud lisad kahes eksemplaris paberikandjal (ühe saab tagasi koos kinnituskirja või äraütleva vastusega, teine jääb Arenduskoda arhiivi) ja elektroonselt aadressil arenduskoda@arenduskoda.ee.

11. Toetuse maksimaalsed suurused ja määrad

Maksimaalsed toetuse määrad: Kohalikel omavalitsustel ja MTÜ-del ning SA-del kuni 90% lubatud investeeringu abikõlblike kulude maksumusest, ettevõtjatel kuni 60% lubatud investeeringust abikõlblike kulude maksumusest.

Infrastruktuuriinvesteeringute korral (elektrivarustus ja kanalisatsioon, telekommunikatsioon ning teed) toetuse määra kuni 60% abikõlblike kulude maksumusest.

Maksimaalne toetussumma: ühe taotleja kohta ei ületa 200 000 eurot strateegiaperioodil.

Toetuseks taotletava summa minimaalne suurus on 3 800 eurot.

Maksimaalne toetussumma projekti kohta kuni 38 000 eurot ühes voorus.

Ettevõtjatele suunatud tegevuse puhul on meede käsitle-

tav vähese tähtsusega abina ja allub vähese tähtsusega abi reeglitele.

12. Taotluste menetlemine

Taotluste hindamise protseduur:

Aastas kuulutatakse välja vähemalt üks taotlusvoor. 8 nädalat enne taotluste esitamise tähtaega kuulutatakse voor välja ja teavitatakse piirkonda. Hiljemalt 2 nädalat pärast taotluste pingerea kinnitamist juhatuse esitatakse nimekirja PRIA-sse. Taotlusi hindab selleks otstarbeks moodustatud hindamiskomisjon, kuhu kuulub igast omavalitsusest 1 esindaja ja üks tegevusgruppi esindaja, määratud on ka asendusliikmed. Komisjoni võib kaasata eksperte. Taotlusi hinnatakse juhatuses kinnitatud hindamiskriteeriumide alusel. Rahuldamisele kuuluvad parimad taotlused. Eelkõige hinnatakse järgmist:

hinnatakse koolitatavate sihtgruppi, sh tehakse eelistusi noortele, raskustesse sattunud ja väikeettevõtjatele; hinnatakse koolitusteemade olulisust; hinnatakse lektorite taset ja valdkondi; eelistatakse ühistegevust; eelistatakse uusi töökohti kaasatavate projektide; innovatiivsema investeeringu tegemiseks toetust taotleval ettevõttel; eelistatakse olemasolevate objektide uuendamist; projekti tegevuste ja investeeringute äriplaani teostatavust; eelarve optimaalsust.

STRATEEGIA MEED 2.2 Ajaloo- ja kultuuripärandi väärtustamise toetus

1. Meetme nimetus

AJALOO- JA KULTUURIPÄRANDI VÄÄRTUSTAMISE TOETUS

2. Meetme eesmärk

Meetme üldeesmärgiks on kohaliku kultuuri- ja ajaloo-pärandi väärtustamine. Võtmeküsimuseks on ajaloo- ja kultuuripärandi objektide atraktiivsuse ja eksponeerimise suurendamine läbi nende parendamise. Meetme rakendamine aitab kaasa tegevusgruppi piirkonna ajaloo- ja kultuuripärandi säilimisele suurendades sealäbi piirkonna atraktiivsust.

Spetsiifilised eesmärgid:

Piirkondliku ajaloo- ja kultuuripärandi järjepidevuse säilitamine.

Lahenduste leidmine ajaloo- ja kultuuripärandi objektide kättesaadavuse ja jätkusuutlikkuse parandamiseks.

Uute teenuste ja toodete rakendamine turismi- ja puhkemajanduse valdkonnas.

3. Toetatavad tegevused

Toetatavad tegevused ja nende lühikirjeldused:

Ajaloo- ja kultuuripärandi objektide korrastamine ning nende juurde kuuluva tuginfrastruktuuri rajamine (sh mõisad, rannakülad, kirikud, surnuaiad, muinaslinnused, kohaliku tähtsusega muuseumid jms).

Kohaliku tähtsusega muuseumide rajamine ja korrastamine.

Sadamate ja laurikohtade korrastamine.

Piirkonnale omaste ajalooliste teemaürituste korraldamise toetamine, mis aitavad tugevdada piirkonna identiteedi tekkimist.

Abikõlblikud kulud:

investeeringud; ehitustegevus *Ehitusseaduse* mõistes; projekteerimistööd ja muud investeeringuid ettevalmistavad tegevused (projektitoetuse saaja on kohustatud tagama ettevalmistava projekti lõpliku elluviimise viie aasta jooksul arvates ettevalmistava projekti kohta PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest);

infrastruktuuri investeeringud (elektrivarustus, veevarustus ja kanalisatsioon, telekommunikatsioon ning teed) 60% toetuse määraga;

mitterahaline omafinantseering kuni 10% abikõlblike kulude maksumusest (MTÜ-d ja SA-d);

projekti kontekstis olulise tähtsusega ja mõistlikud kulud; tegevuse või investeeringu käibemaksuta maksumus, kui taotleja on käibemaksukohuslane;

tegevuse või investeeringu käibemaksuga maksumus, kui taotleja ei ole käibemaksukohuslane;

põhjendatud juhul toetatava objekti tähistamiseks vajalik nõutav sümbolika;

omanikujärelevalve ja muu järelevalve tegemise maksumus kuni 3% tegevuse või investeeringu maksumusest;

Kasutatud seadme ostmise on abikõlblik, kui toetust taotleb MTÜ või SA ning kui seadme ostmiseks ei ole saadud toetust riigieelarvest või muudest Euroopa Liidu või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi. Seadme hind on uue samalaadse seadme hinnast oluliselt madalam. Seadme eeldatav kasutusiga on vähemalt viis aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest;

Abikõlblikud kulud peavad olema põhjendatud, selged, üksikasjalikult kirjeldatud, majanduslikult otstarbekad ja vajalikud tegevuse eesmärgi saavutamiseks. Taotleja tagab kasutatava toetuse otstarbekat ja säästlikult kasutamist.

Meetme raames ei ole toetatavad:

sõiduauto või muu mootorsõiduki ostmise ja liisimise kulud; maa ja olemasoleva ehitise ostmise ja liisimise kulud; käibemaks juhul, kui taotlejal on võimalik taotleda selle tagastamist „Käibemaksuseaduse“ alusel või kui taotleja on kohalik omavalitsusüksus või muu avalik-õiguslik juriidiline isik nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 artikli 71 lõike 3 punkti a tähenduses;

tolli-, sisseveo- ja muu maks, mida hüvitatakse, tasaarveldatakse ja kustutatakse mingil muul moel ning, mis ei moodusta osa Eesti maksusüsteemist või, mis on ebaproportsionaalselt suur kulutus tegevus mis tahes osale;

sularahamaksed; riigilõiv, teenustasu pangatoimingu eest, tagatismakse, intress ja muu finantsteenusega seotud kulu;

õigus- ja raamatupidamisteenuse eest tasumiseks tehtud kulud;

amortisatsioonikulud; viivised, trahv, finantskaristus ja kohtumenetluse korral menetluskulud;

kulutused stipendiumile, annetustele, auhindadele ja kingitustele;

erisoodustused „Tulumaksuseaduse“ § 48 lõike 4 mõistes tasutav maks;

eksperti või projektijuhhi töötasu, sealhulgas sotsiaal- ja tulumaks ning kohustusliku kogumispensioni ja töötuskindlustusmaksed;

kulud, mis on seotud liisingulepingu sõlmimisega, intressidega, kindlustusega jms.;

liisingumakse, kui asja omandiõigus ei ole hiljemalt viie aasta möödudes arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest läinud üle projektitoetuse saajale;

kohaliku omavalitsusüksuse ülesande asendamiseks tehtud kulud;

asendusinvesteeringu kulud;

muud kulud, mis ei ole tegevuse või investeeringuobjekti- ga otseselt seotud;

kulud, mis on vastuolus nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 artikliga 71 ja komisjoni määruse (EÜ) nr 1974/2006 artiklis 55 kehtestatud abikõlblikkuse kriteeriumitega;

projekti elluviimisega seotud üldkulud;

projekti elluviimisega seotud projektijuhhi tasu, mille maksumus ületab 20% projekti abikõlblikest kuludest, kui taotlejaks on MTÜ või SA;

4. Meetme sihtgrupp

Taotlejateks võivad olla:

mittetulundusühingud (MTÜ) ja sihtasutused (SA); kohalikud omavalitsused, ettevõtjad.

5. Strateegia meetme rakendamise vajaduse lühikirjeldus. Toetatavad tegevused ja nende seos strateegiaga

Meedet on vajalik rakendada peamiselt tegevusgruppi piirkonna ajaloo- ja kultuuripärandi objektide olukorra oluliseks parendamiseks. Senised võimalused maapiirkondades sellelaadseteks tegevusteks on olnud üsna kardinad ja peamiselt just ressursside ebapiisavuse tõttu. Otsene seos tuleb välja strateegia valdkondlikest SWOT-analüüsist. (*strateegias alapeatükk 4.7 Kokkuvõtte tegevusgruppi piirkonna probleemidest ja vajadustest, peatükk 5 strateegilised valikud, 5.2 Prioriteetid*).

6. Viide teljele, mille eesmärkide saavutamisele strateegia meetme rakendamine enim kaasa aitab

3.telg – Maapiirkondade elukvaliteet ja maamajanduse mitmekesistamine.

7. Viide nõukogu määruses (EÜ) nr 1698/2005 sätestatud artikli numbrile, mis käsitleb asjaomast meetme, ning meetme kood komisjoni määruse (EÜ) nr 1974/2006 II lisa kohaselt.

Turismi soodustamine, artikkel 55, kood 313.

Põhiteenused majandusele ja maaelanikkonnale, artikkel 56, kood 321

Külade uuendamine ja arendamine, artikkel 52, kood 322.

Maapiirkondade kultuuripärandi säilitamine ja selle kvaliteedi parandamine artikkel 57, kood 323

8. Viide arengukava meetmele juhul kui strateegia meede sellega kattub

Ei kattu.

9. Saavutatavad indikaatorid ja sihttasem

Indikaatori tüüp	Indikaator	Eesmärk 2007-2013
Väljundnäitajad	Rahastatavate projektide arv kokku	20 projekti
	Toetatavate algatusgruppide arv	20
	Toetatud koostööprojektide arv	12
Tulemusnäitajad	Korraldatud ürituste arv	5
	Korraldatud objektide arv	20
Mõjunäitajad	Kaasnevad loodavad töökohad	5

MTÜ ARENDUSKOJA STRATEEGIA ALUSEL RAKENDUVAD MEETMED 2012

10. Nõuded taotlejale ja toetuse saajale

Taotleja peab vastama Põllumajandusministri 27.09.2010 määruse nr 92 §23 lõige 2 punktides 2.–9. toodud nõuetele.

Taotleja vastab projektitoetuse saamiseks esitatavatele nõuetele, kui:

ta vastab asjakohases põllumajandusministri määruses toetuse saamiseks taotlejale sätestatud nõuetele, kui strateegia meede vastab arengukavas nimetatud meetmele. Muudel juhtudel peab projektitoetuse taotleja vastama nõukogu määruses (EÜ) nr 1698/2005 maaelu arengu toetuste kohta sätestatud nõuetele ning riigiabi reeglite tulenevatele nõuetele;

tal ei ole taotluse esitamise ajal riikliku maksu maksuvõlga või riikliku maksu maksuvõla tasumine on ajatatud. Maksuvõla tasumise ajatamise korral on maksud tasutud ajakava kohaselt;

ta ei ole saanud ega taotle samal ajal sama tegevuse või investeeringuobjekti kohta toetust riigieelarvelistest, sealhulgas Euroopa Liidu või muudest välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi või vähese tähtsusega abi;

ta on saanud varem toetust riigieelarvelistest või muudest Euroopa Liidu või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi või vähese tähtsusega abi, mis on kuulunud tagasimaksmisele, ja on tagasimaksmisele kuulunud summa tähtajal tagasi makstud või toetuse tagasimaksmise ajatamise korral on tagasimaksed tasutud ettenähtud tähtajal ja summas;

tema suhtes ei toimu likvideerimismenetlust ega ole tehtud pankrotiotsust;

tähtajaliselt asutatud projektitoetuse taotleja puhul ei ole see tähtaeg lühem kui viis aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest;

ettevõtja ei ole majanduslikes raskustes; taotleja on kohustatud enne projekti hindamiseks esitamist läbima konsultatsiooni MTÜ Arenduskoja juhatusel poolt määratud piirkondliku LEADER nõustaja juures.

taotleja on kohustatud esitama projekti kuludeklaratsioonid ja seirevormi MTÜ Arenduskojale projektiseire teostamiseks.

Dokumendid, mida taotleja peab esitama:

PM 25.07.2011 määruse nr 92 §30 lg 1 määratud vormikohane projektitaotlus (lisa 5).

Projektkirjeldus (projekti nimi, projekti asukoht, projekti kokkuvõte, projekti kasusaajad (nimetada nii otsesed kui kaudsed) koos tulemuste kirjeldusega, seotud projektid (nii need, mis on viinud käesoleva projektini, hetkel käimasolevad projektid ning võimalikud kavandatavad projektid) või ka projekti elluviimiseks tehtud eeltööde kirjeldus, projekti eesmärk või eesmärgid, probleemide kirjeldus, mida antud projekt aitab leevendada või lahendada, projekti tegevused loogilises järjekorras, projekti ajakava, projekti eelarve (tegevused, kogused, ühikud, hind), toetuse suurus, omafinantseering (rahaline või mitterahaline), kaasfinantseering, projekti seos LEADER piirkonna strateegia eesmärkide täitmisega, projekti jätkusuutlikkus, projekti elluviimise riskid).

Äriplaanivorm, mis on kinnitatud MTÜ Arenduskoda

juhatusel poolt. MTÜ-d, SA-d ja kohalikud omavalitsused esitavad samuti äriplaanivormil täites lahtred, mida on võimalik antud juhul täita.

Seadusjärgse esindusõigusega isiku puhul tema volitusi tõendav volikirj.

Äriühingu puhul taotluse esitamise aastale vahetult eelnenud majandusaasta kinnitatud majandusaasta aruande või kontserni puhul taotluse esitamise aastale vahetult eelnenud majandusaasta kinnitatud majandusaasta konsolideeritud aruande ärakiri, kui nimetatud aruanded ei ole esitatud äriregistrisse.

Füüsilisest isikust ettevõtja puhul taotluse esitamise aastale vahetult eelnenud majandusaasta bilansi ja kasumiaruande ärakiri või «Raamatupidamise seaduse» kohaselt kassapõhist raamatupidamise arvestust pidava taotleja puhul taotluse esitamise aastale vahetult eelnenud kalendriaasta kohta esitatud residendist füüsilise isiku ettevõtlusest saadud tulu deklaratsioonivormi E Maksu- ja Tolliametilt kinnitatud ärakiri.

Ettevõtja puhul, kes taotluse esitamise ajaks ei ole «Raamatupidamise seaduse» kohaselt pidanud koostama majandusaasta aruannet, tegevus-, bilansi ja kasumiaruande ärakiri või raamatupidamisregistrile alusel koostatud tulude ja kulude koonddokumendi ärakiri.

Rahandusministri 22. aprilli 2004. a määruse nr 80 «Vähese tähtsusega abi teatise esitamise kord ja vorm» lisas toodud vormi kohane teatis jooksva majandusaastal ja kahel eelmisel majandusaastal vähese tähtsusega abi saamise kohta, kui taotletakse projektitoetust kolmanda telje eesmärkide saavutamiseks või nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 artikli 20 punkti a alapunktis v ja punkti b alapunktides iii ja iv sätestatud toetust, mis on käsitatav vähese tähtsusega abina.

PM 27.09.2010 määruse nr 92 lisas 7 toodud vormi kohane teatis ühisturuga kokkusobiva piiratud summas antava abi saamise kohta, kui taotletakse projektitoetust kolmanda telje eesmärkide saavutamiseks või nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 artikli 20 punkti a alapunktis v ja punkti b alapunktides iii ja iv sätestatud toetust.

Ärakiri kohaliku tegevusgrupi kinnitusest, välja arvatud juhul, kui projektitoetuse taotleja on kohalik tegevusgrupp.

PM 27.09.2010 määruse nr 92 §27 lõikes 1 nimetatud juhul (kui elluviidava tegevuse või investeeringu käibemaksuta maksumus ületab 5 000 eurot) vähemalt kolme pakkuja hinnapakumuse ärakirjad koos tehniliste tingimuste loeteluga. § 27 lõikes 2 nimetatud juhul vähemalt ühe pakkuja hinnapakumuse ärakiri või kavandatava tegevuse eeldatav maksumuse arvestus kululiikide kaupa. § 27 lõikes 5 nimetatud juhul (kui tegevuse või investeeringu maksumus ületab 1000 eurot) vähemalt kolm võrreldavat hinnapakumust.

Ärakiri dokumendist, mis tõendab, et kavandatav ehitise, mida ehitatakse või kuhu inventar või seade paigaldatakse, või mootorsõiduk, kuhu seade paigaldatakse, kuulub taotleja omandisse või on antud taotlejale õiguslikul alusel kasutamiseks vähemalt viieks aastaks arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest, ning hoone püstitamise korral kuulub selle alune maa taotleja omandisse või on sellele taotleja kasuks seatud hoonestusõigus vähemalt viieks aastaks arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest.

Ettevõtja puhul taotluse esitamise aastale eelnenud majandusaasta seisuga põhivara nimekirja või põhjendatud juhul väl-

javõte nimekirjast, kui taotletakse toetust investeeringu tegevuseks. Põhivara nimekirja peab kajastama andmeid põhivara soetamise aasta ning põhivara soetamis- ja jääkväärtuse kohta.

Projektitoetuse saaja (MTÜ, SA) esitab kasutatud seadme ostmise korral PRIA-le seadme müüja kinnituskirja selle kohta, et seadme ostmiseks ei ole pakkuja varem saanud toetust riigieelarvelistest, sealhulgas Euroopa Liidu või muudest välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi.

Mittetulundusühingu või sihtasutuse puhul kasutatud seadme ostmise ja kapitalirendile võtmise korral ärakiri hinnapakumusest, millel kajastub uue samalaadse seadme hind.

Sihtasutuse puhul selle asutajate nimekirja.

Mittetulundusühingu puhul selle liikmete nimekirja (mitte varasema kui taotluse esitamisele vahetult eelnenud kuu esimene kuupäev).

Vajadusel muud tõendavad dokumendid.

Taotleja peab esitama MTÜ-le Arenduskoda toetuse taotluse, projektkirjelduse ja muud lisad kahes eksemplaris paber kandjal (ühe saab tagasi koos kinnituskirja või äraütleva vastusega, teine jääb Arenduskoja arhiivi) ja elektroonselt aadressil arenduskoda@arenduskoda.ee.

11. Toetuse maksimaalsed suured ja määrad

Maksimaalsed toetuse määrad: mittetulundusühingute, sihtasutustel ja kohalikel omavalitsustel kuni 90% projekti abikõlbulike kulude maksumusest, ettevõtjatel kuni 60% projekti abikõlbulike kulude maksumusest.

Infrastruktuuriinvesteeringute korral (elektrivarustus, veevarustus ja kanalisatsioon, telekommunikatsioon ning teed) toetuse määr kuni 60% abikõlbulike kulude maksumusest.

Maksimaalne toetussumma: ühe taotleja kohta ei ületa 200 000 eurot strateegiaperioodil.

Minimaalne toetussumma 2 000 eurot.

Maksimaalne toetussumma projekti kohta kuni 38 000 eurot ühes voorus.

Ettevõtlusele suunatud tegevuse puhul on meede käsitletav vähese tähtsusega abina ja allub vähese tähtsusega abi reeglitele

12. Taotluste menetlemine

Taotluste hindamise protseduur:

Aastas kuulutatakse välja vähemalt üks taotlusvoor. 8 nädalat enne kuulutatakse voor välja ja teavitatakse piirkonda. Hiljemalt 2 nädalat pärast taotluste pingerea kinnitamist juhatuse esitatakse nimekirja PRIA-ss. Taotlusi hindab selleks otstarbeks moodustatud hindamiskomisjon, kuhu kuulub igast omavalitsusest 1 esindaja ja üks tegevusgrupi esindaja, määratud on ka asendusliikmed. Komisjoni võib kaasata eksperte. Taotlusi hinnatakse juhatusel kinnitatud hindamiskriteeriumide alusel. Rahuldamisele kuuluvad parimad taotlused. Eelkõige hinnatakse järgmist:

millisel määral on projekt jätkusuutlik ja seotud tegevusvaldkondadega, toote terviklikkus;

investeeringu suurust kasusaajate kohta (nn. investeeringu efektiivsuse hindamine);

tegevuste seotus objekti või ürituse ajaloo- ja kultuuriväärtusega;

loodavate töökohtade arv (investeeringuprojektide korral);

projekti tegevuste ja investeeringute äriplaaniga teostatavus; eelarve optimaalsust.

STRATEEGIA MEEDE 2.3 Siseriikliku ja rahvusvahelise koostöö arendamine, et tõsta piirkonna konkurentsivõimet tootmises ja teeninduses

1. Meetme nimetus

SISERIIKLIKU JA RAHVUSVAHELISE KOOSTÖÖ ARENDAMINE, ET TÕSTA PIIRKONNA KONKURENTSIVÕIMET TOOTMISES JA TEENINDUSES

2. Meetme eesmärk

Meetme üldeesmärgiks on tegevuspiirkonna Eesti sise- ja rahvusvahelise koostöö arendamine. Võtmeküsimuseks on kogemuste, uute teadmiste, uute lahenduste jms. saamine ning rakendamine tegevuspiirkonna arendamisel. Meetme rakendamine aitab kaasa tegevuspiirkonna majandusliku ja sotsiaalse mahajäämuse pidurdamisele.

Spetsiifilised eesmärgid:

Koostöö ja partnerluse arendamine.

Lahenduste leidmine ja kogemuste saamine erinevate teenuste ja toodete välja arendamiseks.

Laienenud silmaring ja rahvusvaheline koostöö tagab uute võimaluste tekke maaelu arengus.

3. Toetatavad tegevused

Toetatavad tegevused ja nende lühikirjeldused:

Kogemuste vahetamise reisid, edulugudega tutvumine jms. Messide, konverentside, ettevõtluspäevade, seminaride, konkursside korraldamine ja külastused.

Väliskõlalisel ja partnerite vastuvõtmise.

Koostöö teadus- ja õppeasutustega (tootearendus, uuritud, analüüsid).

Ettevõtjate ümarlaid (sektorite ja valdkonna põhised), klastripõhiste võrgustike tegevuste soodustamine.

Koostööprojektid.

Abikõlbulikumad kulud:

koostööprojektide kulud;

investeeringukulud (trükkised, koduleht jms);

mitterahaline omafinantseering kuni 10% abikõlbulike kulude maksumusest (MTÜ-d ja SA-d).

projekti kontekstis olulise tähtsusega ja mõistlikud kulud;

projekti juhtimine põhjendatud juhul kuni 20% projekti abikõlbulike kulude maksumusest.

tegevuse või investeeringu käibemaksuta maksumus, kui

taotleja on käibemaksukohuslane.

tegevuse või investeeringu käibemaksuga maksumus, kui taotleja ei ole käibemaksukohuslane.

põhjendatud juhul toetatava objekti tähistamiseks vajalik nõutav sümbolika.

Kasutatud seadme ostmise on abikõlblik, kui toetust taotleb MTÜ või SA ning kui seadme ostmiseks ei ole saadud toetust riigieelarvest või muudest Euroopa Liidu või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi. Seadme hind on uue samalaadse seadme hinnast oluliselt madalam. Seadme eeldatav kasutusiga on vähemalt viis aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest.

Abikõlbulikumad kulud peavad olema põhjendatud, selged, üksikasjalikult kirjeldatud, majanduslikult otstarbekad ja vajalikud tegevuse eesmärgi saavutamiseks. Taotleja tagab kasutatava toetuse otstarbeka ja säästliku kasutamise.

Meetme raames ei ole toetatavad:

maa ja olemasoleva ehitise ostmise ja liisimise kulud; käibemaks juhul, kui taotlejal on võimalik taotleda selle

MTÜ ARENDUSKOJA STRATEEGIA ALUSEL RAKENDUVAD MEETMED 2012

tagastamist „Käibemaksuseaduse“ alusel või kui taotleja on kohalik omavalitsusüksus või muu avalik-õiguslik juriidiline isik nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 artikli 71 lõike 3 punkti a tähenduses;

tolli-, sisseveo- ja muu maks, mida hüvitatakse, tasaarveldatakse ja kustutatakse mingil muul moel ning, mis ei moodusta osa Eesti maksusüsteemist või, mis on ebaproportsionaalselt suur kulutus tegevus mis tahes osale;

sularahamaksud;

riigilõiv, teenustasu pangatoimingu eest, tagatismakse, intress ja muu finantsteenusega seotud kulu;

õigus- ja raamatupidamisteenuse eest tasumiseks tehtud kulud;

amortisatsioonikulud;

viivised, trahv, finantskaristus ja kohtumenetluse korral menetluskulud;

kulutused stipendiumile, annetustele, auhindadele ja kingitustele;

erisoodustusel „Tulumaksuseaduse“ § 48 lõike 4 mõistes tasutatav maks;

eksperdi või projektijuhi töötasu, sealhulgas sotsiaalkindlustusmaksed, kui ekspert või projektijuht on avalik teenistuja või riigi või kohaliku omavalitsuse hallatava asutuse töötaja, kelle tööülesanded on sarnased toetatava tegevusega;

kulud, mis on seotud liisingulepingu sõlmimisega, intressidega, kindlustusega jms.;

kohaliku omavalitsusüksuse ülesande asendamiseks tehtud kulud;

muud kulud, mis ei ole tegevuse või investeeringuobjektiga otseselt seotud;

projekti elluviimisega seotud üldkulud, va projektijuhi tasu, sotsiaal- ja tulumaks ning kohustusliku kogumispensionini ja töötuskindlustusmaksed;

projekti elluviimisega seotud projektijuhi tasu, kui taotleja on kohalik omavalitsusüksus, ettevõtja, seltsing või kohalik tegevusgrupp, va rahvusvahelise koostööprojekti elluviimisega seotud projektijuhi tasu;

kulud, mis on vastuolus nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 artikliga 71 ja komisjoni määruse (EÜ) nr 1974/2006 artiklis 55 kehtestatud abikõlblikkuse kriteeriumidega;

projekti elluviimisega seotud üldkulud;

projekti elluviimisega seotud projektijuhi tasu, mille maksumus ületab 20% projekti abikõlblikest kuludest, kui taotleja on MTÜ või SA;

investeeringu tegemine ei ole abikõlblik, kui projektitoetust taotleb seltsing.

4. Meetme sihtgrupp

Taotlejateks võivad olla:

mittetulundusühingud (MTÜ) ja sihtasutused (SA);

MTÜ Arenduskoda;

kohalikud omavalitsused,

ettevõtjad.

5. Strateegia meetme rakendamise vajaduse lühikirjeldus. Toetatavad tegevused ja nende seos strateegiaga

Meedet on vajalik rakendada peamiselt tegevusgrupi piirkonda uute teadmiste, kogemuste, tehnoloogiate jms toomiseks, et parandada olemasolevaid ja välja arendada uusi teenuseid ja tooteid. Senised võimalused maapiirkondades sellelaadseteks tegevusteks on olnud üsna kasinad ja peamiselt just ressursside ebapiisavuse tõttu. Otsene seos tuleb välja strateegia valdkondlikest SWOT-analüüsist. (strateegias alapeatükk 4.7 Kokkuvõtte tegevusgrupi piirkonna probleemidest ja vajadustest, peatükk 5 strateegilised valikud, 5.2 Prioriteetidid).

6. Viide teljele, mille eesmärkide saavutamisele strateegia meetme rakendamine enim kaasa aitab

3.telg – Maapiirkondade elukvaliteet ja maamajanduse mitmekesistamine.

7. Viide nõukogu määruses (EÜ) nr 1698/2005 sätestatud artikli numbrile, mis käsitleb asjaomast meetme, ning meetme kood komisjoni määruse (EÜ) nr 1974/2006 II lisa kohaselt.

Turismi soodustamine, artikkel 55, kood 313.

Mikroettevõtete rajamis- ja arendamistoetus, artikkel 54, kood 312.

Külade uuendamine ja arendamine, artikkel 52, kood 322.

Koolitus ja teavitamine, artikkel 58, kood 331.

Oskuste omandamine ja elavdamine, et koostada kohaliku arengu strateegia ja seda arendada, artikkel 59, kood 341 (projektijuhtimise tasu on lubatud kuni 15% taotluse abikõlblikest kuludest).

Rahvusvahelise ja siseriikliku koostöö arendamine, kood 421.

8. Viide arengukava meetmele juhul kui strateegia meetme sellega kattub

Ei kattub.

9. Saavutatavad indikaatorid ja sihttasem

Indikaatori tüüp	Indikaator	Eesmärk 2007-2013
Väljundnäitajad	Rahastatavate projektide arv kokku	30
	Toetatavate algatusgruppide arv	20
	Toetatud koostööprojektide arv	30
	Oskuste omandamise ja kogemuse saamise tegevustes osalejate arv	500
	Kogukondade teadlikkuse suurenemine	5% tegevuspiirkonna elanikkonnast
Tulemusnäitajad	Edukate koolituste, õppereiside arv	15
	Korraldatud ürituste arv	15
Mõjunäitajad	Kaasnevad loodavad töökohad	5

10. Nõuded taotlejale ja toetuse saajale

Taotleja peab vastama Põllumajandusministri 27.09.2010 määruse nr 92 §23 lõike 2 punktides 2.–9. toodud nõuetele.

Taotleja vastab projektitoetuse saamiseks esitatavatele nõuetele, kui:

ta vastab asjakohases põllumajandusministri määramises toetuse saamiseks taotlejale sätestatud nõuetele, kui strateegia meede vastab arengukavas nimetatud meetmele. Muudel juhtudel peab projektitoetuse taotleja vastama nõukogu määruses (EÜ) nr 1698/2005 maaelu arengu toetuste kohta sätestatud nõuetele ning riigiabi reeglites tulenevatele nõuetele;

tal ei ole taotluse esitamise ajal riikliku maksu maksuvõlga või riikliku maksu maksuvõla tasumine on ajatatud. Maksuvõla tasumise ajatamise korral on maksud tasutud ajakava kohaselt;

ta ei ole saanud ega taotle samal ajal sama tegevuse või investeeringuobjekti kohta toetust riigieelarvelistest, sealhulgas Euroopa Liidu või muudest välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi või vähese tähtsusega abi;

ta on saanud varem toetust riigieelarvelistest või muudest Euroopa Liidu või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi või vähese tähtsusega abi, mis on kuulunud tagasimaksmisele, ja on tagasimaksmisele kuulunud summa tähtajal tagasi makstud või toetuse tagasimaksmise ajatamise korral on tagasimaksud tasutud ettenähtud tähtajal ja summas;

tema suhtes ei toimu likvideerimismenetlust ega ole tehtud pankrotiotsust;

ettevõtja ei ole majanduslikes raskustes;

tähtajaliselt asutatud projektitoetuse taotleja puhul ei ole see tähtaeg lühem kui viis aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest;

taotleja on kohustatud enne projekti hindamiseks esitamist läbima konsultatsiooni MTÜ Arenduskoja juhataja poolt määratud piirkondliku LEADER nõustaja juures.

taotleja on kohustatud esitama projekti kuludeklaratsioonid ja seirevormi MTÜ Arenduskojale projektiseire teostamiseks.

Dokumendid, mida taotleja peab esitama:

PM 25.07.2010 määruse nr 92 §30 lg 1 määratud vormikohane projektitaotlus (lisa 5).

Projektkirjeldus (projekti nimi, projekti asukoht, projekti kokkuvõte, projekti kasusaajad (nimetada nii otsesed kui kaudsed) koos tulemuste kirjeldusega, seotud projektid (nii need, mis on viinud käesoleva projektini, hetkel käimasolevad projektid ning võimalikud kavandatavad projektid) või ka projekti elluviimiseks tehtud eeltööde kirjeldus, projekti eesmärgid või eesmärgid, probleemide kirjeldus, mida antud projekt aitab leevendada või lahendada, projekti tegevused loogilises järjekorras, projekti ajakava, projekti eelarve (tegevused, kogused, ühikud, hind), toetuse suurus, omafinantseering (rahaline või mitterahaline), kaasfinantseering, projekti seos LEADER piirkonna strateegia eesmärkide täitmisega, projekti jätkusuutlikkus, projekti elluviimise riskid).

Seadusjärgse esindusõigusega isiku puhul tema volitusi tõendav volikirj.

Äriühingu puhul taotluse esitamise aastale vahetult eelnenud majandusaasta kinnitatud majandusaasta aruande või kontserni puhul taotluse esitamise aastale vahetult eelnenud majandusaasta kinnitatud majandusaasta konsolideeritud aruande ära kirjalik, kui nimetatud aruanded ei ole esitatud äriregistrisse.

Füüsilisest isikust ettevõtja puhul taotluse esitamise aastale vahetult eelnenud majandusaasta bilansi ja kasumiaruande ära kirjalik või «Raamatupidamise seaduse» kohaselt kassapõhise raamatupidamise arvestust pidava taotleja puhul taotluse esitamise aastale vahetult eelnenud kalendriaasta kohta esitatud residendist füüsilise isiku ettevõtlusest saadud tulu deklareerimise vormi E Maksu- ja Tolliameti kinnitatud ära kirjalik.

Ettevõtja puhul, kes taotluse esitamise ajaks ei ole «Raamatupidamise seaduse» kohaselt pidanud koostama majandusaasta aruannet, tegevus-, bilansi ja kasumiaruande ära kirjalik või raamatupidamisregisrte alusel koostatud tulude ja kulude koonddokumendi ära kirjalik.

Rahandusministri 22. aprilli 2004. a määruse nr 80 «Vähese tähtsusega abi teatise esitamise kord ja vorm» lisa toodud vormi kohane teatis jooksva majandusaasta ja kahel eelmisel majandusaastal vähese tähtsusega abi saamise kohta, kui taotletakse projektitoetust kolmanda telje eesmärkide saavutamiseks või nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 artikli 20 punkti a alapunktis v ja punkti b alapunktides iii ja iv sätestatud toetust, mis on käsitatav vähese tähtsusega abina.

PM 27.09.2010 määruse nr 92 lisa 7 toodud vormi kohane teatis ühisturuga kokkusobiva piiratud summas antava abi saamise kohta, kui taotletakse projektitoetust kolmanda telje eesmärkide saavutamiseks või nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 artikli 20 punkti a alapunktis v ja punkti b alapunktides iii ja iv sätestatud toetust.

Ära kirjalik kohaliku tegevusgrupi kinnitusest, välja arvatud juhul, kui projektitoetuse taotleja on kohalik tegevusgrupp.

PM 27.09.2010 määruse nr 92 §27 lõikes 1 nimetatud juhul (kui elluviidava tegevuse või investeeringu käibemaksuta maksumus ületab 5 000 eurot) vähemalt kolme pakkuja hinnapakkumuse ära kirjalik koos tehniliste tingimuste loeteluga.

§ 27 lõikes 2 nimetatud juhul vähemalt ühe pakkuja hinnapakkumuse ära kirjalik või kavandatava tegevuse eeldatav maksumuse arvestus kululiikide kaupa. § 27 lõikes 5 nimetatud juhul (kui tegevuse või investeeringu maksumus ületab 1000 eurot) vähemalt kolm võrreldavat hinnapakkumust.

Ära kirjalik dokumendist, mis tõendab, et kavandatav ehitis, mida ehitatakse või kuhu inventar või seade paigaldatakse, või mootorsõiduk, kuhu seade paigaldatakse, kuulub taotleja omandisse või on antud taotlejale õiguslikul alusel kasutamiseks vähemalt viieks aastaks arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest, ning hoone püstitamise korral kuulub selle alune maa taotleja omandisse või on sellele taotleja kasuks seadud hoonestusõigus vähemalt viieks aastaks arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest.

Ettevõtja puhul taotluse esitamise aastale eelnenud majandusaasta seisuga põhivara nimekirja või põhjendatud juhul väljavõtte nimekirjast, kui taotletakse toetust investeeringu tegevuseks. Põhivara nimekirja peab kajastama andmeid põhivara soetamise aasta ning põhivara soetamis- ja jääkväärtuse kohta.

Projektitoetuse saaja (MTÜ, SA) esitab kasutatud seadme ostmise korral PRIA-le seadme müüja kinnituskirja selle kohta, et seadme ostmiseks ei ole pakkuja varem saanud toetust riigieelarvelistest, sealhulgas Euroopa Liidu või muudest välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi.

Mittetulundusühingu või sihtasutuse puhul kasutatud seadme ostmise ja kapitalirendile võtmise korral ära kirjalik hinnapakkumusest, millel kajastub uue samalaadse seadme hind.

Sihtasutuse puhul selle asutajate nimekirja.

Mittetulundusühingu puhul selle liikmete nimekirja (mitte varasema kui taotluse esitamisele vahetult eelnenud kuu esimehe kuupäev).

Vajadusel muud tõendavad dokumendid.

Taotleja peab esitama MTÜ-le Arenduskoda toetuse taotluse, projektkirjelduse ja muud lisad kahes eksemplaris paber kandjal (ühe saab tagasi koos kinnituskirja või äraütleva vastusega, teine jääb Arenduskoja arhiivi) ja elektroonselt aadressil arenduskoda@arenduskoda.ee.

11. Toetuse maksimaalsed suurused ja määrad

Maksimaalsed toetuse määrad: mittetulundusühingute, sihtasutustel, seltsingutel ja kohalikel omavalitsustel kuni 90% projekti abikõlblike kulude maksumusest, ettevõtjatel kuni 60% projekti abikõlblike kulude maksumusest.

Maksimaalne toetussumma: ühe taotleja kohta ei ületa 200 000 eurot strateegiaperioodil.

Maksimaalne toetussumma projekti kohta kuni 38 000 eurot.

Toetuseks taotletav minimaalne summa projekti kohta on 1 000 eurot.

Ettevõtlusele suunatud tegevuse puhul on meede käsitatav vähese tähtsusega abina ja allub vähese tähtsusega abi reeglitele.

12. Taotluste menetlemine

Taotluste hindamise protseduur:

Aastas kuulutatakse välja vähemalt üks taotlusvoor. 8 nädalat enne taotluste esitamise tähtaega kuulutatakse voor välja ja teavitatakse piirkonda. Hiljemalt 2 nädalat pärast taotluste pingerea kinnitamist juhatuses esitatakse nimekirja PRIA-sse. Taotlusi hindab selleks otstarbeks moodustatud hindamiskomisjon, kuhu kuulub igast omavalitsusest 1 esindaja ja üks tegevusgrupi esindaja, määratud on ka asendusliikmed. Taotlusi hinnatakse juhatuses kinnitatud hindamiskriteeriumide alusel. Rahuldamisele kuuluvad parimad taotlused. Eelkõige hinnatakse järgmist:

millisel määral suurendab projekt piirkonna elanike omalgaatust, aktiivsust ja sotsiaalset suhtlemist;

millisel määral on taotleja ning projekt jätkusuutlikud ja seotud tegevusvaldkondadega;

kui suur on kasusaajate hulk, loodavate kontaktide arv; projekti innovaatilisust; eelarve optimaalsust.

MTÜ Arenduskoja LEADER õppereis Portugali Vabariiki 10.–17. september 2011

Õppereisist Portugali võtsid osa Arenduskoja juhatuse liikmed, hindajad ja nõustajad. Reisi eesmärgiks oli tutvuda Vana-Euroopa liikmesriigi Leader-gruppide tegevusega – näha erisusi, omandada kogemusi, saada häid ideid, mida kasutada kohalikes Leader-tegevusgruppides.

Lennuk startis Tallinnast 10. septembri pealelõunal, maabusime Faro lennujaamas ja sealt edasi bussiga Lissaboni suunas. Lõuna-Portugali sügiselt tühi, punasekspõlenud maastik vaheldus põhjas viljakamate piirkondadega, kus loodus soosis juba ka põllumajanduslikku tootmist. Esimesel, nn aklimatiseerumispäeval, tutvus grupp Lissaboni-ga. Bussiekskursioon toimus ka Mandri-Euroopa läänepoolsemasse punkti – Cabo da Rocasse, kus nägime Atlandi ookeani, Portugali tähtsaima toidu – kala – püüdmise kohta.

Leader-seminar

Meie grupi vastuvõtu oli korraldanud Portugali Leader võrgustik ja esimene kohalikkude Leaderit tutvustav seminar toimuski Lissabonis. Vastuvõtjaks oli proua Ana Pires da Silva, kes esindas 1994. a loodud Kesk-Portugali tegevusgruppi AD Elo, mille liikmeteks oli asutamisel kuus valda. Täna on grupp kasvanud, liikmeid on 17, s.h on liikmeks ka pank, tagades sellega sujuvama rahastuse. Tegevuspiirkonnas on 150 000 elanikku, tegevusgruppi tööd koordineerib 9-liikmeline juhatus.

AD Elo tegevusgruppi direktor Mario Fidalgo andis ülevaate tegevussuundadest ja seatud prioriteetidest. Aastatepikkuse kogemuse põhjal on prioriteetseteks suundadeks kujunenud: töökohade loomine kohtadel ja kohaliku elu kvaliteedi tõstmine.

Meile tutvustati näidisprojekte mille rakendamisel paranes kohalike, just naiste tööhõive ja paranesid kohaliku toidu turustamise ja reklaamimise võimalused.

Direktor M. Fidalgo tõi välja ka probleemid: bürokraatia on tunduvalt kasvanud, keskvoimu poolt on kärbitud kohalike tegevusgruppide autonoomiat. Ranged kontrollimeetmed on kasvatanud projektide menetlemise aega kahelt kuult ligi aastani. Siit ka probleem – paljud taotlejad loobuvad, sest kaob aktuaalsus, leitakse kiiremad teed projektide rahastamiseks. Kokkuvõttelult – tegevusgrupp peab vajalikuks toetada investeringuprojekte, eelistatud on töökohti loovad projektid. Rõhutatud Leaderi suurt eelist – olla projekti sünni ja teostumise juures vahetult.

Kohaliku toidu projekt Porto

piirkonnas

Korraldajad tutvustasid uniikaalse toote – Tentugali filotaina valmistamist ja sellest toodete turustamisstrateegia kujunemist. Tegu on 17. sajandil kohaliku karmeliitide kloostri nunnade retseptiga, millel rajaneb kogu tootmine. Leader-projekti toel formeeriti ümber nii tootmine kui turustamine, loodi tootele uus imidž ja saavutati laialdane tunnustus. Retseptid on autentsed – tainas, mida valmistavad kohalikud naised käsitööna on paksusega 0,05 mm, valmistatud vaid jahust ja veest. Väljaõpe on pikk, oskused omandatakse kahe aasta jooksul.

Kokkuvõtteks: edukaks kujuneb omanäoline projekt, leia võimalus erineda!

Üleriigiline projekt „Traditsiooniline küla“

Nn külaprojekt (populaarne ka Itaalias ja Hispaanias) on meede, mille raames toetatakse läbi projektide traditsiooniliste graniidist majade renoveerimist, teede, juurdepääsude ja kommunikatsioonide rajamist, traditsiooniliste tootmisalade taastamist. Piirkonnas tegutses algul kaheksa gruppi, tänaseks on tegevusgruppide arv kasvanud 14-ni. Meile näidatud külas PONTIDO tutvusime suure investeringuga kohaliku vesiveski baasil, mida peavad neli venda, kes saabusid kodukohta tagasi Brasiiliast. Projektide toel (Leader-investeeringutoetus 500 000 eurot, omaosalus sama palju) rajati looduskülastuskeskus, kus toit on kohalik. Probleemiks on, et masu ajal lahkus palju rahvast töötöösinguile Inglismaale ja Saksamaale, täna taastades kohaliku elukeskkonda on lootus, et paljud leiavad tagasi tee kodukohta. Eeldused selleks on olemas, aktiivsed inimesed, kaunis ja mitmekesine loodus, ammune nahatööstuspiirkond.

Kokkuvõtteks: väga kallis on lasta hääbuda traditsioonilistel kohalikel tootmisharudel ja neid siis tühjale kohale taaslooma asuda, teadmata, kui jätkusuutlik see tegevus on.

Baltha piirkond – Pia do Urso

Viinamarjakasvatuse piirkond kuhu Leader projekti toel on rajatud matkarajad pimedatele, renoveeritud külakeskus, tehtud kohalikud teed, uuendatud majade fassaadid ja katused. Legend karude joogikohtadest (Pia do Urso) on oskuslikult kasutatud ära piirkonna väärtustamisel ja turistide ligitõmbamiseks.

Kokkuvõtteks: kõik eriline, ainult sellele kohale omanäoline on võttesõna kohaliku kogukonna elujõulisena ja konkurentsivõimelisena püsimiseks.

Õppereisil osalejad tegid ühispildi Euroopa mandriaosa kõige läänepoolsemal tipul Cabo da Rocal.

Tentugalis tehakse maailma õhemat filotainast, mille kihi paksus on 0,05 mm.

Meie sisukas, palju uusi mõtteid toonud õppereis oli edukas. Tutvusime töökate, külalishakete, meeeldi kogemusi jagavate kohalike elanikega. Palju jäi vastusetaks küsimusi – kuidas rakendub projektide mõju, kui jätkusuutlikuks nad osutuvad.

Valge kadetus valdas meid kõiki, nähes riiki põhjast lõunasse läbivaid teid – millised suured rahad on nendesse investeeritud. Ei tahaks paralleele tõmmata meie teedehituse valdkonna seisuga täna.

Lennuk maabus Tallinnas 17. septembril, kaasa olime võtnud usu Leader-tegevuse võimalustesse. Meenutame soojalt toredat maad mida iseloomustavad märksõnad – ookeani müha, kohalik kaunis keraamika, pidevalt pakutud küpsetatud sardiin, oma käega võetud viinamarjakobar, tunne, et sa olid sinna oodatud ja teretunud.

Obrigada (täname), Portugal!
Helle Lootsmann,
Loksa linna esindaja

LEADER programmist on toetatud ka projekti „Pontido farm“, mille käigus taastati traditsioonilise Portugali küla graniidist ehitised.

Fotod Heiki Vuntus

Projekt „Loving local values“ KOHALIKUD TOOTED JA TOIT – NENDE VÄÄRTUSTAMINE

MTÜ Arenduskoja rahvusvaheline koostööprojekt keskendub nagu nimigi ütleb kohaliku toote ja toidu väärtustamisele Arenduskoja piirkonnas, kuhu kuuluvad Tapa, Kadrina, Vi-

hula, Kuusalu, Ambla vald ja Loxsa linn. Välispartnerid tulevad üle lahe Lõuna-Soomest Kymenlaakso maakonnast: Kouvola, Hamina, Kotka, Michikkälä, Pyhtää, Lovisa, Virolahti

ja Iti vallast. Lisaks tehakse koostööd Lääne-Virumaa teiste Leader tegevusgruppidega ning võimalusel luuakse koostöösidemeid Eestis tegutsevate toidu- võrgustikega.

TEGEVUSKAVA 1. august 2011 – 1. august 2013

Tegevused	Ajakava	Osalejad, muud märkused
Projekti avauitrus "Kohaliku toidu päev"	24. august 2011	50 osalejat Arenduskoja piirkonnast – valdade, seltside ja ettevõtjate esindajad
Osalemine Soomes projekti avaseminaril ning avastusreisil	9.–11. 09. 2011	25 osalejat - Arenduskoja esindajad, seltside, ettevõtjate esindajad valdadest
Projekti juhtkomitee koosolek	9.09.2011	Soomes, esimese reisi ajal. Osalevad Arenduskoja esindaja ja projektijuht.
Kaks kahepäevast rahvusvahelist toiduseminari: - Eestis - Soomes	Märtsi alguses 2012 Märtsi alguses 2013	Seminaril osalejaid kokku 40 (20 Eestist ja 20 Soomest) Teemad: Kohalik toit ja käsitöö, kohalik toit loodusest Teemad:
Kaks kolmepäevast õppereisi: Eesti, Soome Ühe õppereisi ajal ka koosolek juhtkomiteega	Oktoobri algus 2012 Mai algus 2012	Osalejaid õppereisil 25 ettevõtjate, seltside esindajad
Avatud kohaliku toidu päevad ja parimate toidud valimine	Juuni 2012 – 1 päev Juuli 2012 – 1 päev August 2012 – 1 päev	Igal päeval 30 toidukonkursil osalejat. Teemad: supid, õuetoidud, külmlauad ja magustoidud Hindab 5-liikmeline žürii
Neljapäevane noorte õppereis Soome ja Soome grupi vastuvõtt Eestis	Juuni – juuli 2012	15 Eesti ja 15 Soome noort – kohalike ettevõtjate peredest, külaseltsidest
Kohalike toidutootjate kaardistamine ja ühiste kohtumiste läbiviimine, kokku viiel korral Kohalike toidutootjate voldiku koostamine ja trükkimine	November 2011 – mai 2013	Arenduskoja piirkonnast kohalike toidutootjate leidmine, võrgustiku loomine või kaasamine mõne olemasoleva võrgustiku juurde.
Projekti lõpuseminar koos Soomlaste avastusreisiga Eestisse	Juuli 2013	Kokku 75 inimest, sellest 25 Soomlast
Projekti juhtkomitee koosolek	Juuli 2013	Koos lõpuseminari ja reisiga

Kes ja kuidas projektis osaleda saab?

Projekt on eelkõige suunatud MTÜ Arenduskoja piirkonnale, samas koostöös soovitakse kaasata ka naaberpiirkondade toidutegijaid, huvilisi. Oma huvist tuleb teada anda projektijuhile ehapaas@gmail.com
Õppereiside komplekteerimisel jälgitakse, et kõik osalevad vallad oleks esindatud.

Teavitust

Projekti kohta leiab jooksvat infot MTÜ Arenduskoja kodulehelt, www.arenduskoda.ee Lehel on loodud projektile eraldi link. Lisaks toimub teavitust, uute ideede, ettepanekute tõstatamine projekti listis: toiduprojekt@arenduskoda.ee

Kõik huvilised saavad sellega liituda, andes oma soovist teada projektijuhile.

Kohaliku toidu projekt

Paika on pandud Arenduskoja kohaliku toidu projekti tegevuste plaan

Kuusalu, Vihula, Tapa, Kadrina ja Ambla valda ning Loxsa linna ühendav MTÜ Arenduskoda on käivitunud Euroopa Liidu Leader-rahaga toel ja koostöös Kymenlaakso maakonna soomlastega rahvusvahelise projekti „Loving local values“ ehk „Väärtustame kohaliku“. Projekti eestvedajad ja Koostöövõrgustiku Ehedad Elamused Lahemaal (KEEL) juhatus tegid 13. oktoobril kokkuvõtte septembri alguses toimunud õppereisist Soome ning leppisid kokku järgmised ettevõtmised. Soomes käis avaseminaril 25 naist Arenduskoja piirkonnast. Leiti, et edaspidi soovitakse rohkem praktilisi näiteid toiduvalmistamisest ja -turundusest. Järgmine seminar eestlastele tuleb Soomes 2012. aasta 12. ja 13. märtsil. Teema on toidutoodete arendus ja kohaliku tervisliku toidu valmistamine. Seminar on mõeldud koolide-lasteaedade kokkadele ja juhatajatele ning turismitalude kokkadele. Osaleda saavad 20 inimest Arenduskoja piirkonnast. Oodatud on ka kokad Kuusalu vallast ja Loxsa linnast. Soomlastele tehakse seminar Eestis 21. ja 22. mail, ka seal saab 20 inimest. Teemad on kohalik toit looduses, isetegemine, toit ja käsitöö. Edaspidi on kavas veel mitmeid õppereise, koolitusi ja seminare.

Osalema oodatakse tegevuspiirkonna noori

Toiduprojektis on oluline koht noortel. Juunis toimub pärast jaanipäeva eesti noorte neljapäevane sõit Soome, tagasi tullakse koos sealsete noortega ning reis jätkub veel kolm päeva Arenduskoja piirkonnas. Kohaliku toiduprojekti juht Eha Paas julgustab osalema noori, kes näevad oma tuleviku kodukohas ettevõtjana: „Soovime kaasata neid senisest enam kohaliku ettevõtluse arendusse. Tahame luua ettevõtlike noorte meeskonna, kes aitaksid eakaaslastele paremini tutvustada ettevõtjaks olemise võimalusi ning julgustaks algatama nende tegevust külaseltside juures. Meeskonna esimeseks ülesandeks saab 25. juunist kuni 2. juulini kestva noortevahetuse ettevalmistamine.

Projekti avauitrusel Palmses pakkus mahetoitu MTÜ KEEL.

Gilda Lindmaa, Marika Vartna ja Milli Kikkas tutvuvad avauitrusel kohalike toidutootjate tootmistega. Fotod Heiki Vuntus

Ka noortevahetuse kulud kaetakse rahvusvahelise toiduprojekti kaudu. Kes tunneb huvi, võtke ühendust.“

Algas kohaliku toidu tootjate kaardistamine Toiduprojekti raames on kavas luua Kuusalu, Vihula, Tapa, Kadrina ja Ambla valla ning Loxsa linna toidu-ettevõtjatest võrgustik, mis hakkaks toetama ühist turundust, tootearendust ning algataks uute ettevõtjate koostööprojekte. 1. detsembril korraldati piirkonna toidutootjate ja -töötajate kokkusaamine, oma tegevusi tutvustamas käis Lõuna-Eesti Toiduvõrgustiku esindaja Kaja Keskküla. Eha Paas: „Saatke minu e-aadressile ehapaas@gmail.com oma ettevõtte nimi, kirjeldage valdkonda, millega tegelete ning lisage ka kontaktandmed.“

Avatud toidupäevad

Veel plaanitakse läbi viia kolm avalikku toidupäeva erinevatele sihtgruppidele. Juuni toidupäeva teema on „Kohalik toit koolis ja lasteaias“. See on eelkõige mõeldud koolide-lasteaedade kokkadele ning võiks toimuda Loxsal. Juulikuus oodatakse Ta-

pa-Ambla kanti kodukokki, teema on „Kodutoidud ja retseptid“. Septembris jääks maa- turismiettevõtjatele suunatud toidupäev teemal „Kohalik toit külaliste laual“. Selle korraldaks KEEL-võrgustiku juhatus. Projekt „Loving local values“ lõpeb juulis 2013. Selle eestipoolne maksumus on 43 996 krooni. Eha Paas: „Projekti meeskonnal on plaanis esitada jaanuaris täiendav taotlus Leader-programmi, et saada Arenduskoja kaudu toetust tegevustele, mis põhiprogrammi ei mahtunud: retseptiraamatu koostamine ja trükk, Arenduskoja piirkonna kohaliku toidu märgi ehk logo konkurs, kohalike toidutootjate õppereisid ja praktikapäevad Eestis ning Arenduskoja kodulehel toiduprojekti lingi väljatöötamine.“

Aasta lõpul peaks käivituma MTÜ Arenduskoda uuendatud koduleht, kuhu pannakse toiduprojekti tutvustus, kokkuvõtted seminaridest ja reisidest, koostööpartnerite lingid ning retseptiraamat.

Ülle Tamm

Kohaliku toidu projekti esimene välisreis Soome

Septembris 2011 käisid Arenduskoja tegevuspiirkonna 25 naist Soomes Kymenlaakso maakonnas toiduprojekti avareisil.

Toiduprojekti soomepoolne avaseminar Olkihattu restoranis, mis on ehitatud vanasse lauta. Euroopa Liidu maaelu edendamise Leader-programmi toetusrahadega läbiviidava kaheaastase projekti raames tehakse toidu-teemalisi õppereise Soome ja võetakse vastu koostööpartnereid, korraldatakse koolitusi, tulevad avalikud toidupäevad koos perenaiste keetmisvõistlustega, plaanis on kokku panna kohalike toitumise retseptiraamat. Projekti kaugem eesmärk on propageerida söögitegemist kodus, väärtustada kodukandis toodetud toidukraami, tõsta ka noorte hulgas huvi kohaliku toidu vastu, ärgitada lasteasutuste sööklaid valmistama tervislikku toitu kohalikest toorainetest. Kavas on kaardistada piirkonna kohaliku toidu tootjaid ning üheskoos alustada koostööd tootearenduses ja turunduses. Reedest pühapäevani, 9.-11. septembril toimunud tutvumissõidul üle lahe Kymenlaakso maakonda osalesid Arenduskoja piirkonna turismitalude perenaised, koolide kokad, kõrtside ning söögitudade esindajad ja põllumajandussaaduste väiketootjad, kokku 25 naist. Harjumaalt olid reisiseltskonnas Hayde Rebas Kuusalu valla Uuri küla Kadakamäe lambakasvatustalust, Ele Tern Loksalt Kuivoja puhkekeskusest, Valentina Rjaboškina ja Natalia Zinenko Loksa gümnaasiumi köögist. Kaa-

sa võeti ka Sõnumitooja ajakirjanik, et tutvustada toiduprojekti laiemalt. Kuusalu valla Leader-nõustaja, abivallavanem Milli Kikkas ütles, et saatis info õppereisi kohta teadaolevatele turismitaludele ja OTT (Otsese Tootjalt Tarbijale) liikmetele, kuid paljud ei saanud sel ajal kodust ära minna ning Kuusalu valla esindus jäi teistest väiksemaks. MTÜ Arenduskoda on Leader-tegevuspiirkond, mis ühendab Kuusalu valda ja Loksa linna Harjumaalt, Vihula, Tapa ja Kadrina valda Lääne-Virumaalt ning Ambla valda Järvamaalt. Arenduskoja kontor on Tapa linnas. Rahvusvahelise kohaliku toiduprojekti maksumus on kokku 43 996 eurot (688 387 krooni). Kymenlaakso asub Lõuna-Soome läänis, maakonnas on Kotka, Hamina ja Kouvu-linna linnad ning Iiti, Miehikkälä, Pyhtää ja Vironlahti vallad. Toiduprojekti esimene reis Soome oli tutvustav – eestlastele näidati kahe päeva jooksul erinevaid turismitalusid ja söögikohti, kaasaegse köögiiga rahvamaja, talutoodete laata, väiketootjate asutatud liha- ja kalakarni ning taluturgu.

Õnnelikud Põrsad ja karulihakonservid Tähelepanuäratav ning järgimist vääriiv on Soome tootjate koostöö toodangu turustamisel. Õppesõidul nähtud lihapood ja taluturg asusid küldes, kümnete kilomeetrite kauguselt sõideti sinna ostma kohaliku toodangu – raiutud liha, sinke, vorste ja kalatooteid. Omanikud, kes ise on lihatootjad, selgitasid, et Soome toidupoed kuuluvad suurtesse kaubanduskettidesse, liha ja

kala müüakse seal pakendatult ning pole niivõrd värske, kui on nende pakutu. Hamina linna läheduses paiknevas Tahaladon liha- ja kalapoes käib päevas keskmiselt 200 ostjat. Kuna marketitesse on raske toodangut turustada, sai noorpere enda äri alustuseks ELi toetusraha, kaupluses müüakse ka piirkonna teiste talutootjate kaupa. Elevust äratasid riivil nähtud karulihakonservid, mõnigi ostis kaasa hobuseliha lõike. Benjamin taluturg Kausalas on toimunud kümme aastat. Müüakse ümbruskonna 150 väikeettevõtja tooteid, peale lihakraami ka saiu-leibu, moose, mahlu, köögivilju, ümbruskonna veskite jahu, mitmesugust käsitööd. Tootjad ise määravad hinna, turg saab sellest 26 protsenti, mis sisaldab ka riiklike makse. Müügikoht asub punases puumajas ning ei sarnane meie mõistes turule. Asutaja on sigaloomanik, kes korraga peab 600 siga. Oma toodete turustamiseks mõtlesid nad abikaasaga välja Õnneliku Põrsa Loo – sigadel on tavapärasest rohkem põrandapinda, väga hea söötmine. Sigala võitis 2001. aastal Soome lihatootjate võistluse kvaliteedi kategoorias. Kohvik vanas kuuris ja restoranid endistes lautades Mõtteainet pakkusid ka külastatud söögikohad. Nende hulka oli valitud kaks söögituda, mis on ümber ehitatud endistest lautadest. Olkihattu restoran Vironlahti vallas avab ukseid tellimise peale – pulmadeks, juubeliteks jms. Selle omanikud on samas ka teraviljakasvatavad, talukoht on perenaiste suguvõsale kuulu-

nud 1800. aastast. Vanast, 50aastasest laudast ümberehitatud restoran mahutab suvel 200 ja talvel 100 klienti. Kuna puithoone on värvitud traditsiooniliselt rootsipunaseks, ei osanud arvatagi, et seal peeti mõni aeg tagasi loomi. Ka Üli-Kaitala lomamökide ehk puhkemajadega turismitalus oli kahekoruseline Ketunleibä restoran rajatud endisesse lauta. Siseroomides on kohiti 150 ja väliterrassil 50 inimesele. 2-14kohalistes puhkemajades, mis asetsevad järve ääres eraldi, igal oma saun, paadisild ja paadid, saavad korraga ööbida 115 inimest. Möödunud nädalavahetusel olid kõik puhkemajad hõivatud. Üllatas Ahola Farm, mis on hoopis turismiettevõtte. Perekeskne pidas lehma, otustas sellest loobuda, rajajal põllu peal asuvasse kuuri kohvik, tegi lähedale metsa välikirikku, kus toimuvad laulatused. Küllastajatele on matka- ja krossirajad. Oma pärane on kohviku juures see, et välisilme on jäetud samaks, tundub nagu seitseks põllul tavaline kuldunud välimusega heinakuur. Kartuli- ja õunakasvataja Piia Tiigimäe Ambla vallast kommenteeris: „Ei pea paika see, mida olen kogu aeg rääkinud, et elame põldude keskel ja mingit turismi pole võimalik teha.“

Edaspidi rohkem praktikat Arenduskoja toiduprojekti juht Eha Paas hindas Soome-sõitu kordaläinuks: „See täitis oma eesmärgi. Nägime palju huvitavat, meie inimesed said omavahel tuttavaks, on ju ba moodustunud omaette meeskond. Seda näitab

Arenduskoja tegevuspiirkonna toidutootjate ja -käitlejate esimene seminar toimus 1. detsembril Tapal Vaksali Trahteris.

Foto Heiki Vuntus

kas või asjaolu, et tagasi laeval arutasime koos, mida projekti käigus edasi teha, kuidas kohaliku toidu paremini propageerida.“

Valentina Rjaboškina:

„Oleme väga rahul, palju sai näha. Edaspidi tahaks rohkem praktikat, külastada teisi koolisõuklaid ja kööke. Seni nähtu põhjal arvan, et nii hästi mujal pole, kui on meie sööklates. Meil on üliiranged tervisekaitseõuded.“

Ele Tern: „Meeldis soomlaste koostöö, naabrid tegutsesid ühiselt. Silma hakkas isiklik suhtlemine klientidega. Restoranide ja turismitalude perenaised ning peremehed tulid tervitama, tutvustasid oma ettevõtmist, rääkisid, millest koosneb ja soovisid head isu. Mõtlen, et ka Loksale oleks vaja korraliku omatoodangu turgu.“

Hayde Rebas: „Sain sõidust mitu ideed, leidsin ka koostööpartnereid. Miks mitte hakata enda talu lambalihast konserve ja suitsuvorsti tegema. Oleks tahtnud kohata mõnd lambakasvatajat ja näha lautu, talulaadal sain

natuke ühe lambakasvatajaga rääkida. Hinnad on neil muidugi hoopis teised kui meil. Meie talu lambaliha kilohind on 5,50 eurot, Soomes 14 eurot.“

Rahvusvaheline projekt „Loving local values“ ehk „Väärtustame kohaliku“

Osalevad Eestist MTÜ Arenduskoda, Soomest Sepra Leader-piirkond ning Pro Agria Kymenlaakso maakonna maa- ja kodumajanduse naiste osakond. Eesti projektijuht on Eha Paas, Soomes juhtimis on Päivi Matilainen, Maria Lairila, Helena Pakkanen ja Marja Jalo-Ryynänen. Eestist on kaasatud Kuusalu, Vihula, Tapa, Kadrina ja Ambla vallad ning Loksa linn, Soomest Kymenlaakso maakonna seitse aktiivset külapiirkonda. Projekt on avatud, liituda võivad kõik huvilised. Eestipoolne projektisumma on 43 996 eurot. Projekt lõpeb 31. juulil 2013.

Ülle Tamm

SEIREPÄEV KUUSALU VALLAS JA LOKSA LINNAS

29. novembril tutvusid Arenduskoja seirekomisjoni liikmed MTÜ Muusa Kapriisi teostatud projektiga „Viinistu loodusvaatluste matkaraja ja vaatlusplatvormide rajamine“.

Fotod Heiki Vuntus

Parima Leader koostööprojekti viis ellu MTÜ Koostöövõrgustik Ehedad Elamused Lahemaal

21. juulil 2011 Tartumaal tunnustusüritusel "Märka Leaderit" kuulutati välja Maaelu arengukava 2007–2013 Leader projektide parimad – auhinna saajad viies kategoorias.

Parimaks koostööprojekti sai MTÜ Koostöövõrgustik Ehedad Elamused Lahemaal ühisturunduse ja koostöövõrgustiku arendus Lahemaal, Lääne-Virumaal, Leader tegevusgrupi Arenduskoda piirkonnast. Konkursi kohta www.maainfo.ee/leader/konkurss

Ehedalt Euroopasse

"Ühisturundus ja koostöövõrgustiku arendus – MTÜ Koostöövõrgustik Ehedad Elamused Lahemaal"

Koostöövõrgustik Ehedad Elamused Lahemaal ühendab Vihula, Kadrina ja Kuusalu valla neljateist Lahemaa rahvusparkis või selle äärealadel paiknevat turismitalu ning ühte eramuseumi – Käsmu mere-museumi.

Ühine tegevus algas ammu enne seda, kui Euroopa Liit oma rahakotiga Eestimaale jõudis. Koos hakkasid käima väikeettevõtjad, kes mõistsid, et koostöö tasub rohkem ära, kui konkureerimine. Kõik võrgustiku liikmed on eripalgelised – kellel on metsa, kellel merd, kes peab jaanalinde, kes hobuseid. Üks on

aga ühine – loodussäästlik mõtteviis ning kultuuri- ja ajaloo pärandist hoolimine.

Kõik need turismitalud on kodud – omanikud ise elavad seal. See, mida külalistele pakutakse, on ehedalt eestimaine, alates toidust ja lõpetades puhkuseelamustest. Aukohal on kohalik tooraine ja mahe-toodang. Laual on kõik, mida kodumets pakub – marjad, seemned ja pähklid. Leib ja maiustused on ise valmistatud, nii nagu singid-vorstidki. Piim, jogurt, kohupiim, jäätis ja juust tulevad kohalikest mahe-tootjatest. Mahlad-moosid oma aiast. Mingit „keemiamorssi“ võrgustiku taludest juba ei saa. Isegi nõude- ja akna-pesuvahendid on loodus-sõbralikud. Pruun suhkur on reegel.

Eks neid ehedaid väikesid turismitalusid teati ju varemgi, kuid mingit erilist külaliste tungi ka ei olnud – eriti välismaalaste hulgas. Ühisturundust tehti küll, kuid pisikeste pereettevõtete rahakotile käis Euroopa tähelepanu köitmine üle jõu.

Leader-meetme poole abi saamiseks pöörduti kohe, kui selleks võimalus avanes. Võrgustiku liikmete hinnangul oli Leader kui päästerõngas uppujale, andes ainsana võimaluse süsteemse ühisturunduse pii-savalt kiireks käivitamiseks.

TourEst messil oldi juba oma messiboksiga väljas. Valmistati reklaammaterjaleid ja ehedad linasest reklaamkotid. Loodi fotopank ja kaubamärki tutvustav kodulehekülge. Ja mis kõige tähtsam – Leader andis võimaluse kutsuda taludesse tutvumisreisile partnereid ja ajakirjanikke. See tõi läbimurde.

Näiteks EAS valib välis-turunduse reisirakendajate esindusreisidele võõrustajaid väga nõudlikult. Kui varem oli Lahemaal sihtpunktiks vaid mõni mõis, siis nüüd viiakse külalised alati ka mõnda ehedate elamuste perre. Lahemaast on saanud tuntud-ihaldatud sihtkoht Prantsuse, Saksaa, Belgia ja Itaalia reisifoorumites. Ehedate tunnus-kasvab kui lumepall ja praegu-seks on olukord selline, et ega suvel naljalt külaliste-vaba päeva ja reserve enam polegi.

„Leader andis meile vältimatult vajalikke lisavahendeid. Kui mõni võrgustiku liige ei oleks tänulik, siis oleks see patt!“ ütleb võrgustikku kuuluva Kuusiku talu perenaine. „Eks esialgu oli asjaajamine ikka keerukas ka, näiteks me ei teadnud, millised on reeglitekohased märgistamis-keelsused. Aga me ei nurise, õpime ja teeme nii, nagu vaja.“

Ideid edasisteks aren-

Arenduskoja delegatsioon "Märka Leaderit" tunnustusüritusel. Paremt kolmas Mare Kalme on MTÜ KEEL juhatuse esimees ja paremt esimene Sirje Kuusik on juhatuse liige.

KEELi esindajad Tallinnas turismimesil.

Fotod Jaak Nilson

dusteks on ehedatel aga veel palju.

MTÜ Koostöövõrgustik Ehedad Elamused Lahemaal projekt „Säästva turismi koostöövõrgustiku Ehedad Elamused Lahemaal ühisturunduse ja koostöövõrgustiku arendus Lahemaa piirkonnas ning Soome Kymenlaakso piirkonnaga“ Projekti peamised tegevused: esindati võrgustikku TourEst 2010 messil; korraldati internetiturunduse kahepäevane koolitus, kohaliku toidu

koolituspäev ja kahepäevane tutvumisreis liikmes-taludesse partneritele ja ajakirjanikele; esitleti ühist kodulehte; valmistati 200 linasest logoga infokotti; jagati turundusmaterjali; tehti rahvusvahelise koostööprojekti töökoosolek; alustatud on koostöövõrgustiku arengukava koostamist

Projekti pealkiri „Säästva turismi koostöövõrgustiku Ehedad Elamused Lahemaal ühisturunduse ja koostöövõrgusti-

ku arendus Lahemaa piirkonnas ning Soome Kymenlaakso piirkonnaga“ Toetuse saaja: MTÜ Koostöövõrgustik Ehedad Elamused Lahemaal, Arenduskoja piirkond Asukoht: Ama küla, Kadrina vald, Lääne-Virumaa, Projekti periood oli veebruar 2010 – veebruar 2011. Toetus: Eesti maaelu arengukava 2007–2013 Leader-meetmest 12 005 eurot.

Kristel Jalak

Märka Leaderit

Maaelu arengukava 2007-2013 parim Leader projekt 2011

MTÜ Arenduskoja LEADER-infoleht

Jagatakse tasuta arenduskoja liikmesomavalitsustes (Ambla, Kadrina, Kuusalu, Tapa ja Vihula vald ning Loka linn). Roheline tn 19, Arenduskoda. Üldinfo – tel 325 8690, faks 325 8695. Ajalehte saab lugeda – arenduskoda.ee e-post: arenduskoda@arenduskoda.ee, heiki@arenduskoda.ee Toimetaja Heiki Vuntus – tel 325 8696, mobiil 5648 5208 Küljendaja ja kujundaja Liina Kald – tel 528 7998 Trükitud trükikojas Trükis – Pargi 27F, Jõhvi, tel 337 2666. Trükiarv 3000.